

Magyar Művészeti Társaság
Hírlevele
Művészeti Társaság
1899. évfolyam 28. sz.

31

14. szám

II. évfolyam

1899.
december 30.

MŰVÉSZVILÁG

Szerkeszti
Rudnai Győző

Hornánszky V. cs. és kir. udv. könyvnyomdája Budapesten

Ára 20 kr.

MÁRKUS SAMU —
KÖNYVNYOMDÁJA
BUDAPEST ———

A MAGYAR KIRÁLYI ÁLLAMVASUTAK TÉLI MENETRENDJE.

É R V É N Y E S 1899. o k t ó b e r h ó 1-t ő l.

A vonatok indulása Budapest ny. p. pályaudvarról.

A vonatok érkezése Budapest ny. pályaudvarra.

A vonatok indulása Budapest k. p. udvarról.

A vonatok érkezése Budapest k. pályaudvarra.

D é l e l e l ő t t		
idő	a vonat neve	h o v á
12-00	k. e. v.	Konstantinápoly
1-00	"	Bécs, Páris, London
5-50	sz. v.	Palota-Ujpest
6-10	ost. e. v.	Bécs, Ostende
6-30	sz. v.	Esztergom
6-40	"	Cegléd, Szolnok
6-55	"	Palota-Ujpest
7-05	V. v.	Lajosmizse
7-30	gy. v.	Zsolna, Berlin
8-00	"	Bécs
8-15	"	Temesvár, Orsova
8-30	sz. v.	Temesvár
9-15	"	Palota-Ujpest
9-25	"	Bécs, Zsolna

D é l e l e l ő t t		
idő	a vonat neve	h o n n a n
12-50	k. e. v.	Konstantinápoly
1-30	ost. e. v.	Konstantinápoly
6-20	sz. v.	Vác
6-50	"	Palota-Ujpest
7-10	gy. v.	Bécs, Munkács
7-15	"	Zágráb, Fiume, Róma
7-30	sz. v.	Rutika, Berlin
7-35	"	Belgrád, Bród
7-50	"	Kassa, Poprád-Felka
8-00	"	Zágráb, Fiume, Pécs
8-10	"	Arad, Brassó
8-30	gy. v.	Kolozsvár, Brassó
8-50	sz. v.	Bécs, Grác
8-55	"	Munkács, M.-Sziget
9-15	gy. v.	M.-Sziget, Stanislau
9-35	sz. v.	Rutika, Berlin
10-10	"	Budafok
10-55	"	"
11-05	"	"

D é l e l e l ő t t		
idő	a vonat neve	h o n n a n
12-55	sz. v.	Palota-Ujpest
1-25	gy. v.	Bukarest
1-40	sz. v.	Palota-Ujpest
1-50	gy. v.	Páris, Bécs
3-00	sz. v.	Palota-Ujpest
4-00	"	Nagy-Maros
4-20	"	Szolnok, Cegléd
4-40	"	Esztergom
5-40	"	Palota-Ujpest
6-05	"	Bécs, Zsolna
6-50	"	Palota-Ujpest
7-00	"	Temesvár
7-40	gy. v.	Orsova, Temesvár
8-25	sz. v.	Palota-Ujpest
8-35	"	Nagy-Maros
8-45	"	Lajosmizse
9-00	"	Bécs
9-25	"	Esztergom
9-35	"	Bécs
9-55	ost. e. v.	Ostende, Bécs
10-05	sz. v.	Szolnok, Cegléd
11-50	k. e. v.	London, Páris, Bécs

D é l e l e l ő t t		
idő	a vonat neve	h o n n a n
6-16	sz. v.	Esztergom
12-30	sz. v.	Dorog
2-29	"	Esztergom
7-05	V. v.	Esztergom

D é l e l e l ő t t		
idő	a vonat neve	h o v á
12-20	k. e. v.	Konstantinápoly
12-40	"	Bécs, Páris, London
6-20	V. v.	Nagy-Kanizsa
6-50	gy. v.	Gy.-Fehérvár, N.-Szeben
6-50	sz. v.	Bécs, Grác, N.-Kanizsa
7-10	gy. v.	Kassa, Munkács
7-15	"	Zágráb, Fiume, Róma
7-30	sz. v.	Rutika, Berlin
7-35	"	Belgrád, Bród
7-50	"	Kassa, Poprád-Felka
8-00	"	Zágráb, Fiume, Pécs
8-10	"	Arad, Brassó
8-30	"	Kolozsvár, Brassó
8-50	gy. v.	Bécs, Grác
8-50	sz. v.	Munkács, M.-Sziget
9-15	"	M.-Sziget, Stanislau
9-35	"	Rutika, Berlin
10-30	V. v.	Budafok

D é l e l e l ő t t		
idő	a vonat neve	h o n n a n
12-25	sz. v.	Bécske, N.-Kanizsa
1-35	gy. v.	Hatvan
1-55	"	Fehring, Grác
2-20	"	Kolozsvár, Arad
2-30	sz. v.	Bécs, Páris
2-35	gy. v.	Bécske
2-40	"	Konstantinápoly
2-45	sz. v.	Kassa, Lavocone, Lomberg
2-55	"	Hatvan
3-00	gy. v.	Zágráb, Fiume, Eszék
3-20	V. v.	Adony, Szabolcs, Paks
3-35	gy. v.	Rutika, Berlin
4-00	sz. v.	Szabadka
4-30	"	Győr
5-20	"	Rutika, Berlin
5-45	"	Kolozsvár, Brassó
6-25	"	Hatvan
7-05	"	M.-Sziget, Stanislau
7-35	"	N.-Kanizsa, Triest
8-00	"	Kassa, Poprád-Felka
8-30	"	Zágráb, Fiume
8-40	"	Ungvár, Lomberg
9-05	t. szsz.	Bécske
9-15	gy. v.	Kolozsvár, Bukarest
9-30	sz. v.	Eszék, Bród
9-55	"	Fehring, Grác
10-00	"	Arad, Brassó
10-20	"	Lejgrád, Eszék, Bród
10-45	sz. v.	Bécs
11-00	V. v.	Rutika, Miskolc

D é l e l e l ő t t		
idő	a vonat neve	h o n n a n
12-20	k. e. v.	Konstantinápoly
12-30	"	Bécs, Páris, London
5-00	t. szsz.	Arad
5-20	V. v.	Rutika, Berlin
5-45	sz. v.	M.-Sziget
6-10	t. szsz.	Bécske
6-35	"	Bécs, Sopron
6-40	"	Bécs, Sopron
7-05	"	Belgrád, Bród
7-30	"	Brassó, Kolozsvár
7-35	"	Hatvan
7-50	"	Grác, Fehring
8-15	gy. v.	Bukarest, Brassó
8-15	V. v.	Paks, Adony-Szabolcs
8-20	sz. v.	Kassa, P.-Felka
8-40	"	Fiume, Zágráb, Eszék
8-45	gy. v.	Fiume
9-15	sz. v.	Hatvan
9-25	"	Szolnok
10-15	"	Győr, Székesfehérvár
10-30	"	Triest, Fiume
10-30	"	Rutika, Fülök
10-30	"	Szabadka

D é l e l e l ő t t		
idő	a vonat neve	h o n n a n
7-34	V. v.	Dorog
9-02	sz. v.	Esztergom

D é l e l e l ő t t		
idő	a vonat neve	h o n n a n
4-46	sz. v.	Esztergom
9-35	V. v.	Esztergom

D é l e l e l ő t t		
idő	a vonat neve	h o n n a n
6-16	sz. v.	Esztergom
12-30	sz. v.	Dorog
2-29	"	Esztergom
7-05	V. v.	Esztergom

D é l e l e l ő t t		
idő	a vonat neve	h o n n a n
12-25	sz. v.	Budafok
12-50	sz. v.	Hatvan
1-05	gy. v.	Konstantinápoly
1-25	"	Gyékényes, Pécs
1-30	"	Lomberg, Kassa
1-45	"	London, Páris, Bécs
2-05	"	Kolozsvár, Arad
2-05	sz. v.	Grác, Fehring
2-05	"	Bécske, N.-Kanizsa
2-55	"	Hatvan
3-20	"	Brassó, Kolozsvár
3-50	V. v.	Győr, Grác
4-20	sz. v.	Bécs, Arad
4-35	"	Belgrád, Eszék
4-50	"	Bécs, Grác, N.-Kanizsa
5-00	"	Bécs, Grác, N.-Kanizsa
5-10	"	Stanislau, M.-Sziget
5-35	gy. v.	Róma, Fiume, Zágráb
5-40	sz. v.	Munkács, M.-Sziget
9-05	"	Kassa, P.-Felka
9-20	"	Bécs, Grác, N.-Kanizsa
9-25	gy. v.	Bécs, Grác, N.-Kanizsa
9-40	sz. v.	Bécs, Grác, N.-Kanizsa
9-45	gy. v.	Triest, Fiume
10-00	gy. v.	Munkács, Kassa

1) Közlekedik kedden és pénteken.
 2) szerdán és szombaton.
 3) bez. okt. 31-ig.
 4) csak a hajózás szünete alatt.

KOMOGÉN

Szenzációs

Ritka eset, hogy egy
ujjonnan feltalált szer
oly rövid idő után, oly
sikereket tudjon fel-
mutatni, mint az én
törvényileg védett

hajpomádém
KOMOGÉN.

Ezen, mint a tényleg
egyedüli, a kihullási
gátló és hajnövesztő
szer, kitünőségek és
magánosok által el van
ismerve. — Próbáté-
gelek a 1 vagy 2 korona
árban a biztos ered-
ményről meggyőznek,
s a feltalálónő

«Komogén» által elért sikerem

WINTER HERMINA, Bécs, IX., Bleichergasse 1/L., 11. a.

által mindenhová készségesen elküldetnek

Itt csak egynéhány a sok elismerő levelekből:

Igen tisztelt asszonyom!

Mindhogy Komogén kitünő pomádéjáról hallottunk,
több hölgy szintén 6 tégelyt óhajt belőle, küldeményt
kérem utánvétellel és vagyok tisztelettel

Nasitz, 1899. március 12.

Graser Anna

— Felkérem, hogy Komogén kitünő hajpomádéjából
1 tégelyt a 1 korona, azonnal küldjön.

Bécs, febr. 28.

Koch János, II., Springergasse

— Kérem küldjön pomádéjából 2 tégelyt, a 2 korona.

Krakkó, 1899. márc. 15.

Stosszanki, tanár

Ismét elárnsítóknak árkedezmény

Képviselek mindenütt kerestetnek

Szenzációs találmány

Császári és királyi

kizárólagos

szabadalom

.....

Alapítottott

1872

Az összes lábizzadásban szenvedők
hatásos gyógymódot találnak az álta-
lam feltalált, cs. és kir. védett és ki-
tűntetett, bőrből készült izzadási
cipőkben, amelyek a talpak imprägi-
rált béléssel hivatva vannak a tarl-
hatatlan lábizzadást megóvni a gyu-
ladástól, valamint a fagybűtyköktől
és tyukszemektől

Külföldi megrendelések 14 nap alatt
utánvétel mellett elintéztetnek. Képes
prospektusokat a magánhasználatra
ingyen és bérmentve küld

HANZLIK JÓZSEF

Wien, XVII/3 Weissgasse 4,

um die Ecke der Ottakringer Hauptstrasse

HÁLÓ, EBÉDLŐ
SZOBÁK
BAROK ÉS
Ó-NÉMET STIL,
SZÓNYEG ÉS
BÓRDIVÁNOK,
ÍRÓ ASZTALOK
INGÓ-, FÜGGÓ-
LÁMPÁK,
VALAMINT
MINDEN
E SZAKMÁBA
VÁGÓ
TÁRGYAK
LEGOLCSÓBB
ÁRON ÉS
LEGJOBB
MINŐSÉGBEN
KAPHATÓK

SCHLANGER MŰBUTOR
ÜZLETÉBEN
BUDAPEST, ANDRÁSSY-UT 37.

Előfizetési ár:

Egész évre 8 frt

Félévre 4 frt

Negyed évre .. 2 frt

Megjelen minden héten

Szerkesztőség és kiadóhivatal

BUDAPEST

Podmaniczky-utca 1

Márkus Samu könyvnyomdája Budapest, Báthory-utca 20.

Érvényes 1899.
október hó 1-től

MAGYAR KIRÁLYI ÁLLAMVASUTAK TÉLI MENETRENDJE.

Érvényes 1899.
október hó 1-től

A vonatok indulása Budapest ny. pályaudvarról

D é l e l ő t t		
idő	a vonat neve	hová
12:00	k. e. v.	Konstantinápoly
1:00	"	Bécs, Páris, London
5:50	sz. v.	Palota-Ujpest
6:10	ost. e. v.	Bécs, Ostende
6:40	sz. v.	Esztergom
6:55	"	Cegléd, Szolnok
7:05	V. V.	Lajosmizse
7:30	gy. v.	Zsolna, Berlin
8:00	"	Bécs
8:15	"	Temesvár, Orsova
8:30	sz. v.	Temesvár
9:15	"	Palota-Ujpest
9:25	"	Bécs, Zsolna

D é l u t á n

12:05	sz. v.	Cegléd, Szolnok
12:15	"	Palota-Ujpest
12:25	"	Nagy-Maros
12:50	"	Dorog
1:05	gy. v.	Palota-Ujpest
1:45	sz. v.	Bécs, Páris
2:20	sz. v.	Palota-Ujpest
2:30	gy. v.	Bukarest
2:35	sz. v.	Erszékujvár
2:40	"	Esztergom
2:45	"	Cegléd
3:05	V. V.	Lajosmizse
4:25	sz. v.	Szeged, Szolnok
4:30	"	Palota-Ujpest
4:40	"	Nagy-Maros
6:00	"	Palota-Ujpest
6:20	gy. v.	Zsolna, Berlin
6:30	sz. v.	Pátkány-Nána
7:00	"	Verciorova
7:10	V. V.	Esztergom
7:40	sz. v.	Palota-Ujpest
9:05	tv. szsz.	Zsolna, Berlin
9:35	sz. v.	Bécs
10:15	ost. e. v.	Konstantinápoly
10:35	sz. v.	Szeged, Temesvár
10:45	"	Vác

1) Közlekedik minden vasárnap.
2) csütörtökön.
3) hétfőn.
4) szerdán.

A vonatok indulása Buda-Császfürdő kitérőről

D é l e l ő t t		
idő	a vonat neve	hová
6:16	sz. v.	Esztergom
7:34	V. V.	Dorog
9:02	sz. v.	Esztergom
D é l u t á n		
12:30	sz. v.	Dorog
2:29	"	Esztergom
7:05	V. V.	Esztergom

A vonatok érkezése Budapest ny. pályaudvarra

D é l e l ő t t		
idő	a vonat neve	honnan
12:50	k. e. v.	Konstantinápoly
1:50	ost. e. v.	Konstantinápoly
5:40	sz. v.	Palota-Ujpest
6:30	"	Vác
6:40	"	Palota-Ujpest
6:50	"	Bécs
7:15	"	Szolnok, Cegléd
7:35	tv. szsz.	Verciorova
7:55	"	Dorog
8:15	sz. v.	Berlin, Zsolna
8:30	V. V.	Palota-Ujpest
8:50	sz. v.	Lajosmizse
8:55	"	Pátkány-Nána
9:45	gy. v.	Esztergom
10:10	sz. v.	Szolnok, Kecskemét
10:55	"	Berlin, Zsolna
11:05	"	Palota-Ujpest
	"	Szeged
	"	Erszékujvár

D é l u t á n

12:55	sz. v.	Palota-Ujpest
1:25	gy. v.	Bukarest
1:40	sz. v.	Palota-Ujpest
1:50	gy. v.	Páris, bécs
3:00	sz. v.	Palota-Ujpest
4:00	"	Nagy-Maros
4:20	"	Szolnok, Cegléd
4:40	"	Esztergom
5:40	"	Palota-Ujpest
6:05	"	Bécs, Zsolna
6:50	"	Palota-Ujpest
7:00	"	Temesvár
7:40	gy. v.	Orsova, Temesvár
8:25	sz. v.	Palota-Ujpest
8:35	"	Nagy-Maros
8:45	V. V.	Lajosmizse
9:00	gy. v.	Bécs
9:25	"	Berlin, Zsolna
9:35	V. V.	Esztergom
9:55	ost. e. v.	Ostende, Bécs
10:05	sz. v.	Szolnok, Cegléd
11:50	k. e. v.	London, Páris, Bécs

1) Erkezik minden csütörtökön.
2) hétfőn.
3) szerdán.
4) szombat.

A vonatok érkezése Buda-Császfürdő kitérőbe

D é l e l ő t t		
idő	a vonat neve	honnan
7:34	V. V.	Dorog
9:02	sz. v.	Esztergom
4:46	sz. v.	Esztergom
9:35	V. V.	Esztergom

A vonatok indulása Budapest k. pályaudvarról

D é l e l ő t t		
idő	a vonat neve	hová
12:20	k. e. v.	Konstantinápoly
12:40	"	Bécs, Páris, London
6:20	V. V.	Nagy-Kanizsa
6:50	gy. v.	Gy. Fehérvár, N.-Szeben
6:55	sz. v.	Bécs, Grác, N.-Kanizsa
7:10	gy. v.	Kassa Munkács
7:15	"	Zágráb, Fiume, Róma
7:30	"	Rutika, Berlin
7:35	sz. v.	Belgrád, Bród
7:50	"	Kassa, Poprád-Felka
8:00	"	Zágráb, Fiume, Pécs
8:10	"	Arad, Brassó
8:30	"	Kolozsvár, Brassó
8:50	gy. v.	Bécs, Grác
8:55	sz. v.	Munkács, M.-Sziget
9:15	"	M.-Sziget, Stanislau
9:35	"	Rutika, Berlin
10:30	V. V.	Budafok

D é l u t á n

12:25	sz. v.	Bécske, N.-Kanizsa
12:35	gy. v.	Hatvan
1:45	"	Fehring, Grác
1:55	"	Kolozsvár, Arad
2:20	"	Bécs, Páris
2:30	sz. v.	Bécske
2:35	gy. v.	Kassa, Lavocse, Lemberg
2:40	"	Hatvan
2:45	"	Konstantinápoly
2:55	sz. v.	Szolnok
3:00	gy. v.	Zágráb, Fiume, Eszék
3:20	V. V.	Adony-Szabolcs, Paks
3:45	gy. v.	Rutika, Berlin
4:00	sz. v.	Szabadka
4:30	"	Győr
5:20	"	Rutika, Berlin
5:45	"	Kolozsvár, Brassó
6:25	"	Hatvan
7:05	"	M.-Sziget, Stanislau
7:35	"	N.-Kanizsa, Triest
8:00	"	Kassa, Poprád-Felka
8:30	"	Zágráb, Fiume
8:40	"	Ungvár, Lemberg
9:05	t. szsz.	Bécske
9:15	gy. v.	Kolozsvár, Bukarest
9:30	sz. v.	Eszék, Bród
9:55	"	Fehring, Grác
10:00	"	Arad, Brassó
10:20	"	Belgrád, Eszék, Bród
10:45	sz. v.	Bécs
11:00	V. V.	Rutika, Miskolc

1) Közlekedik kedden és pénteken.
2) szerdán és szombaton.
3) csak a hajózás szüneté alatt.

A vonatok érkezése Budapest k. pályaudvarra

D é l e l ő t t		
idő	a vonat neve	honnan
12:10	k. e. v.	London, Páris, Bécs
12:30	"	Konstantinápoly
5:00	t. szsz.	Arad
5:20	V. V.	Rutika, Berlin
5:45	sz. v.	M.-Sziget
6:10	"	Brassó, Arad
6:15	t. szsz.	Bécske
6:35	sz. v.	Lemberg, Miskolc
6:40	"	Bécs, Sopron
7:05	"	Belgrád, Bród
7:10	"	Brassó, Kolozsvár
7:30	"	Hatvan
7:35	"	Grätz, Fehring
7:50	gy. v.	Bukarest, Brassó
8:15	V. V.	Paks, Adony-Szabolcs
8:55	sz. v.	Kassa, P.-Felka
8:20	"	Fiume, Zágráb, Eszék
8:40	gy. v.	Fiume
8:45	sz. v.	Hatvan
9:15	"	Szolnok
9:25	"	Győr, Székesfehérvár
10:15	"	Triest, Fiume
10:20	"	Rutika, Füle
10:30	"	Szabadka

D é l u t á n

12:20	V. V.	Budafok
12:25	sz. v.	Hatvan
12:50	gy. v.	Berlin, Rutika
1:05	"	Konstantinápoly
1:25	"	Gyékényes, Pécs
1:30	"	Lemberg, Kassa
1:45	"	London, Páris, Bécs
1:50	"	Kolozsvár, Arad
2:05	"	Grätz, Fehring
4:00	sz. v.	Bécske, N.-Kanizsa
4:50	"	Hatvan
5:55	"	Brassó, Kolozsvár
6:20	"	Győr
6:50	V. V.	Bécs, Grätz
7:15	gy. v.	Brassó, Arad
7:20	sz. v.	Belgrád, Eszék
7:35	"	Belgrád, Eszék
7:45	"	Fiume, Rutika, Szerenes
8:00	"	Fiume, Zágráb, Pécs
8:10	"	Stanislau, M.-Sziget
8:35	gy. v.	Róma, Fiume, Zágráb
9:05	sz. v.	Munkács, M.-Sziget
9:20	"	Kassa, P.-Felka
9:25	"	Bécs, Grác, N.-Kanizsa
9:40	gy. v.	Berlin, Rutika
9:45	sz. v.	N.-Szeben, Gy.-Fehérvár
10:00	gy. v.	Triest, Fiume
	"	Munkács, Kassa

1) Közlekedik kedden és pénteken.
2) szerdán és szombaton.
3) bez. okt. 31-ig.
4) csak a hajózás szüneté alatt

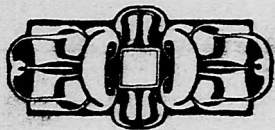

Háló, ebédlőszobák
barok- és ó-német-
stil, szőnyeg és bőr-
divánok, íróasztalok,
ingó-, függőlámpák,
valamint minden e
szakmába vágó tár-
gyak legolcsóbban
s legjobb minőség-
ben kaphatók

SCHLANGER

≡ műbutor üzletében ≡

BUDAPEST, ANDRÁSSY-ÚT 37.

SZENZÁCIÓS

olcsó bevásárlási for-
rás hölgyek részére

EGY frtért a következő pipere cikkeket:
1 üveg valódi bel- vagy külföldi
illatszert; 1 drb toilette szappant;
1 drb hajbetétet; 1 drb hajhálót. Ha fenti cik-
kekre nem volna szüksége, úgy rendeljen 4 drb
oly tárgyat, melyre szüksége van. Úgyszintén
urak részére is.

Minden hölgynek
nélkülözhetlen az **UJDONSÁG!**

IRMENOS HAJFOGÓ

DARABJA EGY KORONA. Bel- és külföldi
szabadalom. —
Az „Irmenos” hajfogó teljesen fölöslegessé teszi
a hajnak az összekötését és minden hajfonatot
biztosan tart. A nagy arany éremmel díjazva.
Mindennemű hajmunkákat, bel- vagy külföldi
illatszereket 30 százalék engedmény mellett pon-
tosan szállítok. Vidéki megrendeléseket azonnal
eszközöl frt 1-15 utánvét mellett.

DOBÉ NÁNDOR BUDAPESTEN
Nefelejts-utca 27.

Uri, női- és színházi fodrász. — Illatszer-raktár.

Illat- és minőségben szabad választás, az áru meg nem
felelése esetén a pénzt visszaküldöm.

REPRODUKÁLÓ
MŰINTÉZET ≡
≡ FOTÓ-CINKOGRÁFIA

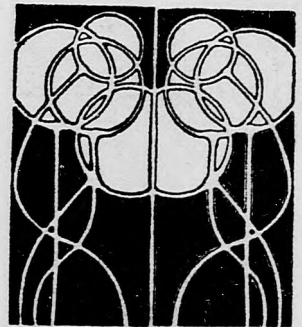
WOTTITZ
MANFRÉD
≡ BUDAPEST

KIRÁLY-UTCA 30. SZ.
.....

AUTOTÍPIA * FOTOTÍPIA
REMIGRÁFIA ≡
NÉGYSZINŰ NYOMÁS ≡
FOTOLITOGRÁFIA ≡

TELEFON 18-29.

MŰVÉSZVILÁG

ELŐFIZETÉSI ÁR:

EGÉSZ ÉVRE . . . 8.— FRT
FÉL ÉVRE . . . 4.—
NEGYED ÉVRE . . . 2.—
EGY HÓNAPRA . . . 80 "

Megjelenik hetenként egyszer

Szerkesztőség és kiadóhivatal
BUDAPEST
Podmaniczky-utca 1. szám.

Anno Santo

Irta Ballango

Ugy látszott, hogy az új század kezdete mindössze egy csillagászati feladat, még pedig a közepesebb fajtából. Afféle kalendáriom-bölcsesség. Astromatematikai feladat a serdültebb ifjúság számára. Legfeljebb még tárcaktuális, mely szóhoz juttatja a napilapok professzor-munkatársait.

Az ujságok után az emberek is beszélnek róla, de alapjában nem sokat törődnek vele. Az élet nem századok, hanem napok után igazodik. A holnap több, mint a következő évezred, mely különben is a mából és a holnapból csak utólag alakul meg. Az élet nem sík mező, a hol mindenkinek megvan a maga jól kitaposott külön csapása. Ez ma már csak a Hortobágyon, meg a Bugacon esik meg — a barmok között. Zsúfolt cirkusban tolongunk, melynek kigyult a teteje és ész nélkül törekedünk valami kijárat felé, vaktában, a pániktól űzve, csak oda, a merre legtöbben iparkodnak, ha kitört ablak lesz is, és ha néhány szeretve tisztelt embertársat holtra taposunk is.

Emberiség nincs, csak éhes emberek vannak, a kik másokkal kizárólag a saját hasznukért fognak össze. A lelkek közössége helyett — részvénytársaság, mely a koncon osztozik, és ha rosszul megy az üzlet, egyszerűen becsukhatja a boltot és — az igazgatókat.

Itt nem életpályákat, erkölcsi világrendeket koncipiálnak, hanem kötelezvényeket és a medio meg az ultimo az egyetlen időbeosztás, a melyet komolyan vesznek.

..... Es Rómában a Vatikán kilencvenegy éves miszteriuma elviteli magát a sedia gestatorián a Santo Pietro-ba, és fölemelve vékony, átlátszó ujjait, kihirdeti a *szent évet*....

Mint finom, csillogó párázat árad széjjel Szent-Péter kupolája alól ama különös, esodálatos öregnek lelke a világ fölött s lassankint leszállva, észrevétlenül beveszi magát a szívek használaton kívül helyezett, aszott redőibe, melyeknek gyommal benőtt parlagában az ideális hangulatok természetlenül csirái szunnyadoznak.

Várom a kacagó filozófust, a ki elkiáltta magát: Uraim, hát nem veszik észre, hogy ez az egész dolog csak egy rossz vice? Szent év? Köszönöm alássan. Berlinben a kamatláb hétre szökött. A börzétet tőri a nyavalya. A milliomosok a bolondok házába szöknek. Az üzletemberek beadják a kulcsot. A kormányok emelik a kvótát és a lipótvárosi bankárok leszállítják a konyhapénzt. A búrok a budapesti kereskedők hasába lövöldöznek és a Machlup-gyárban a kisebb adósok bőreit cserzik. A téglát vagon-számra dobálják a gyanutlan járókelők után — hitelbe, és az Auer-fénnyel világított bulvárokon örült háziurak kéregetnek. Gyönyörű kis szent év lesz ebből. Ugyan kérem, nevensenek — ha tudnak!

Denique: sehol sem látom ezt a filozófust. Talán azért, mert ő is elfelejtett kacagni?

Különös, hogy senki sem gúnyolódik. Az ember szinte hajlandó lenne azt hinni, hogy a világ meg van illetődve.

Annyi bizonyos, hogy ha valaki kilencven-egy éves, akkor aggasztóan kevés érzeke van a rossz viccek iránt, — még ha római pápa is. Aztán meg nem is az ő ötlete. Ő egyszerűen megcsinálja azt, a mit ezelőtt hatszáz évvel már VIII. Bonifác is megtett. Hivatalos egyházi aktus, akár a barkaszentelés. Gondosan körülírt cerimóniája van, melyet ökölnyi betűkben őriz a Rituale Romanum. Tehát mikor ő ennek a századnak a végső esücskére rávarrja a szent évet, ez csak olyan véletlen szatíra, a milyenekkel az élet léptenyomon kedveskedik.

De szatírának tagadhatatlanul sikerült. Falstaff szobra — liliummal a kezében, vagy Heródesz, az ezerszeres gyermekgyilkos — mint száraz dajka, vagy ártatlan gyermekese — a Vígsházban.

Ha akadt politikus vagy szociálfilozófus, a ki megkoncipiálta magában a század utolsó esztendejének jellegét (vannak emberek, a kik mindenre ráérnek), az alighanem más fajta eredményre jutott.

A világot egészen hatalmába keríti az általános gazdasági válság. Tiszta merő pénzkérdéssé sülyedt a politika, a közélet, az irodalom, a művészet, a szerelem, meg a házasság. A tekintély misztikus ködét szétfűjja a társadalom mélységeiből felzúduló vihar. Az igazságok átalakulnak, a fogalmak összezavarodnak, nincs semmi nagyság, csak a tömeg, és nincs semmi hatalom, csak a terrorizmus. Száz évvel azután, hogy vértengerből emelkedett ki az egyenlőség géniusza, — az egyen-

lőtlenség világrengető forradalma fenyeget. Hazugság, hogy az emberiség új erkölcsi támpontokat keres. Cél, irány, terv és meggyőződés nélkül forr, lázong, kavarog, desperál mint az öngyilkos, a kinek mindegy, hogy miáttal semmisül meg, csak megsemmisüljön.

Minden jel arra mutat, hogy az újkori civilizáció elérkezett a maga idejének teljéhez. Százados harc, nagy bukások, szédítő haladás, a végletekig fokozott termelés, az élvezetekben való örült tobzódás után eljutott egész — a saját megsemmisüléseiig.

Még nem következett be, de az ítélet ott lebeg a feje fölött. És le fog csapni rá, mint a hogy lecsapott azokra a civilizációkra, a melyeknek emlékét nyughatatlan tudósok ásták ki a rá rakódott por és hamu közül.

Ez az egyetlen rendszer, mely nem változott meg a világ kezdete óta. Jól sejtjük, hogy az egyiptomi kultúra sokban különb volt a mainál. Még a természet erőinek ismeretében és aműszaki tudásban is. Lám, a mi mérnökeink ma sem értik, minő zseniális szerkezetekkel emelhettek egymásra a gulák kő-kolosszusait. és bizonyos, hogy Mózes szép sikerrel tanulmányozta Egyiptomban az elektrotechnikát. Ezt tudjuk és ha a többit elképzeljük, ha beleillesztjük a képbe a dinasztiaíkról fenmaradt vagy kikutatott hagyományokat, egy erősen kifejlett, nagy, hatalmas társadalmat látunk.

Egyszerre megrendült alatta a föld és semmivé lett mindenestül, minden hatalmával, minden erkölcsi és szellemi gazdagságával, egész uralkodó társadalmával együtt, mint a hogy később ugyanaz történt azokkal a világokkal, amelyekre a föníciaiak, a görögök, a rómaiak nyomták rá civilizációjuk bélyegét.

A világszellem gondoskodik róla, hogy a babyloni torony sohase készüljön el. Mikor az építők már feljutottak a tetőig, mikor már csak a befejezett diadalt hirdető kupolát kell fölrakni a esücsára, akkor az építmény meg-rázkódik és széthull, maga alá temetve az építőket.

Az utánuk következők annyival jobban járnak, hogy legalább készen találják az épület sarokköveit. Munkájuk valamivel gyorsabban halad, egy kevéssel megint magasabbra jutnak vele, de a vége mindig ugyanaz.

Úgy látszik, hogy ez idő szerint megint a

tetején járunk annak a toronynak. A föld már remeg, a merész ívek, a büszke oszlopok meginogtak s a megsemmisülés sejtelme borzong végig a világon.

Az előbbi társadalmokon az ítéletet idegen, barbár hordák hajtották végre. Becsületesen végezték a dolgukat. Elsöpörtek mindent, a mi volt, kiirtották az uralkodó rétegeket és alkotásaikat egyenlővé tették a földdel.

Nekünk nem kell Ázsia sivatagaiból várunk a világonkat elsöpítő áradatot. Itt van közöttünk, mellettünk, alattunk. Évtizedek óta mozog, sztrájkol, gyülesezik és sétál, eleinte vékony erekbe gyűlt, ma már szélesebb mélyebb folyamokat alkot s már nem sok híja, hogy ellenállhatatlan vízözönné egyesüljön. Nyugodtak lehetünk: ez épp olyan lelki ismeretesen meg tud felelni a hivatásának, mint az elődei.

Csak egyetlen egy mentés van. Az, ha a nagy katasztrófa fizikai harcok, gyilkos vérontás nélkül esik meg. Mert csak így lehetséges, hogy a lehanyatló társadalom a maga neme-

Itt áll az elvéhédtt század, a megrogyott gonosztevő. Lábai már alig tartják, arcán a gonoszság utálatos barázdái. Enerzsiája elfogyott, csak a vonaglásából látni, hogy él. Kénytelen túrni, hogy az a kilencvenegy éves fanatikus pap rádobja a bűnbánat köntösét és égő viaszgyertyát nyomjon a kezébe.

A szatira kész, de nem kacag rajta senki.

A megdöbbenés, melyet ez a furcsaság okozott, talán eszükbe juttatta az embereknek az emberiséget. A hűséges öreg megmutatta a tékozlónak az ő megmaradt kincsét, melyet semmire se becsült, mikor könnyelműen eldobta magától. Maxime, a dúsgazdag márkiből koldussá lett szegény ifjú éhezik, és akkor egyszerre két ismeretlen lopja magát be a lelkébe: az alázat és az irgalom. Szegény házmesterné nem is sejtette, mit mívelt, mikor az elbágyadt Maxime elé odacsempészte a maga egyszerű ebédjét.

Ha az élet fonák szeretelenségeiben fuladozó, erkölcsileg kiéhezett századvégi emberiség rátalálna

sebb javait sértetlenül, a maguk teljességében, a rájuk rakódott piszoktól megtisztítva adhassa át a következőnek.

A babyloni torony nem dől össze, ha az építők maguk hordják le, hogy aljas szenvedelmekből, szemtelen hazugságokból gyúrt műköveit a lapidáris igazságok szikladarabjaival cseréljék ki és a hiúságok csarnoka helyébe a tiszta humanizmus templomát építsék fel, melynek íveit a lelkek újra éledt közösségének elpusztíthatatlan ereje tartsa össze.

a maga megvetett eszményi erősségeire, az olyan utravaló lenne a jövő századba, mely könnyűvé tenné a gazdasági kavardás legkeményebb harcait is. És ha eljönne az idő, mikor az életet nem a transzváli gyémántmezők birtokviszonyai irányítanák, hanem a lelkekben újra éledt neme-sebb indulatok, akkor bizonyára kevesebb lenne a szédelgésre alapított vállalat, a svihákság meg a panama; alább szállana a szinpadi kellékekből konstruált nimbus, a mások nyomorára alapított fényűzés, a nagy-

képű áltekingtély, — de a dolgok sztatikai rendje szerint helyreállana az erők, az ígények és a törekvések egyensúlya, a mit akár boldogságnak is lehetne nevezni.

. . . . Karácsony bőjtjén XIII. Leo, fején a tiarával, udvarától környezve odavonult a Péter-templom befalazott szent kapujához, aranykalapácsal hármat ütött a falra és így szólt: Aperi te mihi portas justitiae! Nyissá-

tok meg nekem az igazságosság kapuit! — Dőljön hát le a fal, nyílják ki a kapu. Ha ezen a kapun léphetnénk be az új századba, de úgy, hogy vissza ne tekintsünk és künn felejtjük minden hazugságunkat, még a legédesebbeket is!

Lelki nyomorúságunk elég nagy hozzá, hogy megpróbáljuk.

Linder Antal

Bucsúzó nyár

Jehova szétterjesztheti kezét . . .
A nap ott fekszik sár és por között.
Árnyék huzódik a hűs légbé szét
S az égre báránýfelhő költözött.

Libeg a gyászlepel — egyik felével
Korbácsolón égig emelkedik
S halotti fátyolt sző a néma éjjel
Erdőkön át fel a nagy bércekig . . .

A gally megrezdül — vagy *rezdülne* kéjjel —
Talán zokog is . . . Hallgatag az éjjel
S a meghítt úton búsan láthatod:
A zöld fű megfakult, elhervadott . . .

Figyelj! A fejsze mint suhan a fába!
Ez a halál! Vágása tompa, mély . . .
Leszáll a nap és búcsuzó sugára
— Tán lelke van — oly búsan útra kél.

És látja, mint suhan az árny a légben
S bibort lehel a földre búcsuképpen . . .
— Jehova többé nem hiába vár:
A végső nyári napnak vége már! . . .

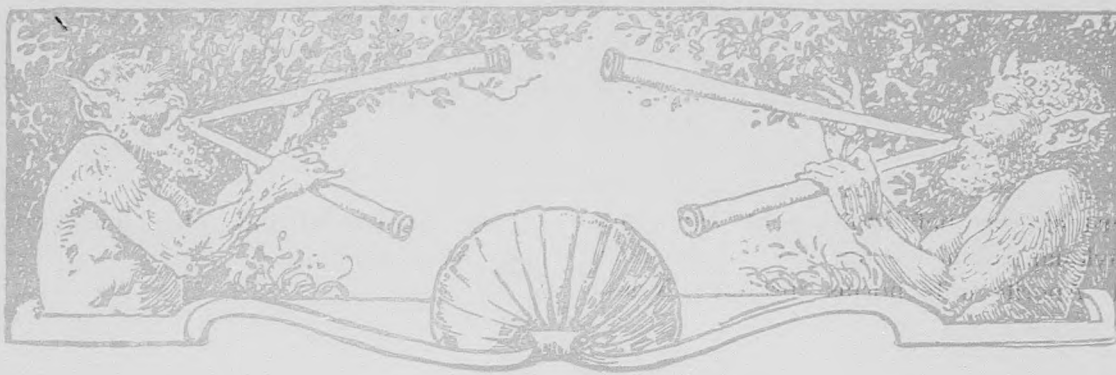
Engel Ágost

Hóhullás

Az erdő a jég verme lett;
Az ágról lassan hull a dér;
Az élet fehér éjbe ér . . .
Halál suhog a táj felett.

A tónak tükre megtörött;
A mező néma, hangtalan . . .
Kék árnyak halkán, hosszasan
Szállonganak a hó fölött . . .

Rudnai Győző

A LEGUJABB IBSEN

«Ha mi halottak feltámadunk»

Drámai epilógus 3 felvonásban

Irta :

Ince Henrik dr.

Személyek :

RUBEK ARNOLD prof., szobrász
 RUBEK MÁJA, a neje
 ULFHEIM, földbirtokos
 A FÜRDŐIGAZGATÓ
 IRÉN
 EGY BETEGÁPOLÓ APÁCA
 SZOLGÁK
 FÜRDŐVENDÉGEK
 GYERMEKEK

Az első felvonás egy tengerparti (norvég) fürdőhelyen játszódik; a második és harmadik a magas hegyekben egy szanatorium mellett.

Azt üzeni Ibsen mindazoknak, a kiket ez illet és megillet, hogy drámában nincs több mondani valója. Alakjai, a kiket egy lustrum óta különböző nevekkkel és foglalkozásokban szerepeltet s kiket különböző képekre, de mind a saját lelke szerint alkotott, eljátszották már kis játékaikat.

Ott nőttek meg és ott fejlődtek ki működésükben, megizmosodva a közönség szeme előtt. Mert vagy húsz év óta tapasztalhatjuk, hogy Ibsen minden darabjában megismerünk — de csak úgy futólag — egy érdekes kis epizód-alakot, a ki úgyszólván csak annyit mond el tendenciájáról, mint pl. egy könyv címlapja a könyv tartalmáról. Ám a következő darabban már mint hőssel találkozunk vele, a ki merészen kiáltja ki s élénken demonstrálja azt a morált, melyre a mult da-

rabban, mint látszólagos mellékalak csak célozni mert. Így nőtt ki a «Társadalom támaszai»-nak *Diná*-jából, az önállóságra vergődő, spontán elhatározású *Nóra*, «Nóra» gerincsorvadásos *Dr. Rank*-jából, betegségének superlativusában, a «Kisértetek» *Oszvald*-ja, a «Vadkacsá»-nak naiv, szókimondó *Hjalmar Ekdal*-jából, a «Népgyűlölő»-ben ugyancsak ezen tulajdonságáért vérig üldözött *Dr. Stockmann*-ja és így tovább. Úgy épültek e darabok, egyik a másikból kifolyólag, mint egy ház alsó emeletéből kimeredő gerendákra és vasgerincekre a második emelet. És most ez épület be van tetőzve, s a ház oromzatán, régi építészeti szokás szerint, az építész saját képmását is megörökíté. — Ezzel azután be van fejezve a munka. Ünneplő ruhát ölt a mester és bucsút vesz művétől. Legyünk tehát mi is segítségére, midőn így végez alkotásával.

*

Mert erre — ugy-e milyen csodálatos ez a mondás? — szüksége van, a saját kijelentése szerint. Azt mondá egyszer Otto Brahmnek, a berlini Deutsches Theater igazgatójának: «Egy darab csak akkor kész teljesen, ha már a közönség is közreműködött benne!» Ő tudja, mért mondja ezt. Mert ő darabjainak csak az első 3, 4 vagy 5 felvonását írja meg. De a legördülő függöny szinte ketté-

TANULMÁNY

vágja Helmez szájában a szót, minden darabjában kétségben hagy a főszemélyek további sorsát illetőleg, nem zárja le a cselekményt.

Mert ő nem azt akarja, hogy a közönség a színházban mulasson, hanem hogy ott egy a színház tartamánál sokkal huzamosabb időre szóló szellemi lökést kapjon, hogy felferje a lélekben szunyadozó érdeklődést társadalmi problémáink megoldása iránt, melyeket azután hazamenetkor, vacsora közben erősen vitatkozva, mindenki másképpen akar megoldani, mint a költő, de a melyen Ibsen ravaszul mosolyog, mert hiszen a problémáknak nem is az az életcélja, hogy megoldják őket, hanem hogy foglalkozzanak velük.

*

Hogy kész legyen tehát az ősz költő műve a közönségnek, a közönségünknek is meg kell ismerkedni vele. De érzem, hogy illúziófosztás, varázsvesztés volna, ha a rövid ismeretelés előtt még egyet el nem mondanék.

A ki Ibsen ezen darabját úgy olvassa, hogy csupán magára a cselekményre van figyelemmel, hogy nem veszi észre azt a dialóg közben mindenfelé szétszórt, részint előbbi műveire, a költő privát életére, hazájához, társadalmához való viszonyai folytán egyes alakjai által régebben kifejezett eszmékre vonatkozó célzásait, az épp oly kevéssé mondhat ítéletet e darabról, mint pl. Böcklin egyéniségéről, ha műveit csak amateur felvételek után készült reprodukciókból ismeri. Az, mint a szegény Cornelius egy felöltöztetett fababát lát csak az életerőtől duzzadó fiatal leányban.

A darab meséje nem is új. Motivumát megtaláljuk a középkori *Gleichen* grófról szóló mondában, így tehát Goethe *Stellá*-jában is, Wágner *Tannhäuser*-ében, de (sok hasonlót meg nem említve) még a Hauptmann «Elsülyedt harang»-jában is. A Goethe «Wahlverwandschaften»-ja is eszébe jut majd minden olvasónak.

— De mégis mennyire más lelkű, mai emberek az Ibsenéi. Ez a dráma teljesen a legmodernebb kor karakteréből nőtt ki, ezt a darabot húsz év előtt még maga Ibsen se írhatta volna így meg, ez a dráma behatol — megrendítő ha-

tással — lelkünk mélyébe, ha megértjük, hogy a sok könnyed stílusban megírt, de klasszikus nehézségű, nehezen érthető eszmének hol a nyitja, ha megértjük, hogy ezen emberek mondataikban nemesak *egymáshoz*, hanem *hozzánk* külön beszélnek. Meggyőződésem ez: a ki e darabot elolvasta, olvassa még egyszer, akkor *megsejti*, mit akart költője; de csak, ha az «Ifjak szövetségé»-től máig írt darabokat s tetejükbe ezt harmadszor olvassa el, fogja az egészet teljesen megérteni. De itt csak a tartalom ismertetéséről lehet szó. Nézzük tehát!

Rubek évekkal ezelőtt egy hatalmas szoborművet alkotott («A feltámadás napja»), mely nevét világszerte híressé, őt magát azonfelül dúsgazdaggá tette. Négy év előtt vette el *Máját*, földijét, kivel azonban állandóan külföldön tartózkodott s most csak nyári kirándulásokra tértek rövid időre vissza hazájukba. Otthon azonban nem találják fel a remélt gyönyöröket s míg eleinte hazájuknak s honfitársaiknak hibáiban keresik elégtelenségük

okát, beszédjükből csakhamar kitetszik, hogy egymásban is esalatkoztak. Úgy látszik, Rubek kiváló művészegettségét nem érti vagy nem méltányolja eléggé neje, mert benne csupán az embert, jobban mondva a *férjet* igyekszik látni, mint a Kis Eyolfban is Allmers felesége Rita. De Rubek *atyai* hangon beszélve, elhárítja Mája célzásait s alig bírja leplezni unalmát, rosszkedvűségét, melyet házassága inkább növel, mint kisebbít. A fürdővendégek között azonban csakhamar mindketten találunk valakit, a ki házasesetük egyhangúságán segít. *Ulheim* egy igazi Nimród-utód annak minden őskori ösztönével, nyers vad-

Iren, az önérzetében mélyen megbántott nő. Féktelen düh fogta el, hogy Rubek, a férfi, nem akarja szabadon, leplezetlenül föltárt csodás mezitelenségét észrevenni és izzó szenvedély ördöge kergette mindenfelé a világba, hol a rajta esett sérelemért kegyetlen bosszút állott a hálójába akadt férfiakon és férjein. Mert rövid idő alatt kettőt fogyasztott el. És szívét továbbra is csak úgy marcangolta a kín, az olthatatlan vágy *egynek* a szerelme után, hogy szívét-lelkét, agyát elperzselt a szomjúság égése, hogy most mint nagyon beteg asszony került ide; a fürdővendégek azt is rebesgetik, hogy elmebajos

ságával az asszony figyelmét köti le, a kit meg is hí a hegyekbe medvevadászatra.

Előre látható, hogy a brutális erő inkább fog imponálni Májának, mint férjének szellemi fölénye. Rubek is talál valakit, a kivel majd foglalkozhatik, míg neje cserkészni megy, de nem holmi fürdői ismeretséget.

A véletlen itt hozza elébe azt a nőt, a kit lelke oly régen nélkülözött s oly aggódva keresett, híres szobrának modelljét, a ki azonban nem érzékiségét kötötte le csodaszerű szépségével, hanem «művészi ihletének ősforrása» volt, a kiből az ideált látta mindig és nem az érzéki bájakkal is megáldott asszonyt. És ezért hagyta őt el egyszerre akkoriban, még a közös alkotás befejezése előtt

és bárhová megy, egy sötét alak (szimbolikus jelentőségű), egy betegápoló apáca, mindenhová nyomon követi. Rubek boldog, hogy föllehelte még egyszer egyetlen ideálját s míg nejét nyugodtan engedi a vadászszal elbarangolni, fölesillan szívében a remény, hogy talán még nem késő, talán vissza lehet még varázsolni a régi idők elmulasztott boldogságát. Más akadály, úgy látszik, nincs, mint a mindig útközbe botló ápolónő.

De a mint néha-néha való teljes egyedülletükben közelítik egymáshoz szíveiket, más természetű akadályokat ismerünk meg.

Pszihikus természetűek. És ezek sokkal súlyosabb akadályok, mint Rubekné jelenléte; a kis asszonyka úgy is nagy utilitarista. Azt

mondja férjéhez: ha úgy hiszed, hogy most szükséged van rá, hát szeresd. Házunkban elférünk mind a hárman. De azután légy ismét az enyém. Tehát minden feltétel megvan adva, hogy az elveszett szerelem megtérüljön s ezzel együtt a szobrász, de különösen a boldogtalan Irén meghibbant lelki egyensúlya helyreálljon. De éppen az ő lelkében feltámadt keserű emlékek, a részletekre való visszaemlékezés, páncélozzák erejét az ellenállásra. Mája ezalatt, mint egy második Nóra, férjével mit sem törődve, szemeláttára vonúl Ulfheim-mal hosszabb vadászatra s a hegyek harsogva visszhangozzák dalát:

Szabad vagyok! Szabad vagyok!
Nem vagyok már többé rabod!
Mint a madár! Szabad vagyok!

No és most Rubek kiterjeszti ölelő karjait. Irén fájdalmas boldogsággal dőlne keblére, midőn egy bokor mögött észreveszi az apáca merev arcát. Mennie kell. De fülébe súgja édesének:

«Viszontlátásra! Ma éjjel, itt künn.

Rubek: És eljössz, Irén?

Irén: Határozottan. Várj itt reám.

Rubek (ismételve mintegy álomban.) Nyáréj boldogság a hegyekben. Veled! Veled! (*Pillántsák találkoznak*). Ó Irén! — ez lehetett volna az igazi élet.

S mindezt eljátszottuk, mind a ketten.

Irén: A mi visszahozhatlanul elveszett, az csak akkor látszik, ha — (*hirtelen elhallgat*).

Rubek (kérdően néz rá) ha —?

Irén: mi halottak feltámadunk.

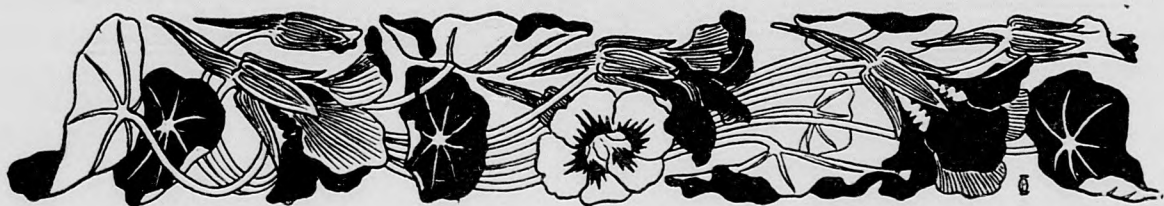
Rubek: (Bánatosan bólintva.) No és mit látunk akkor voltaképpen.

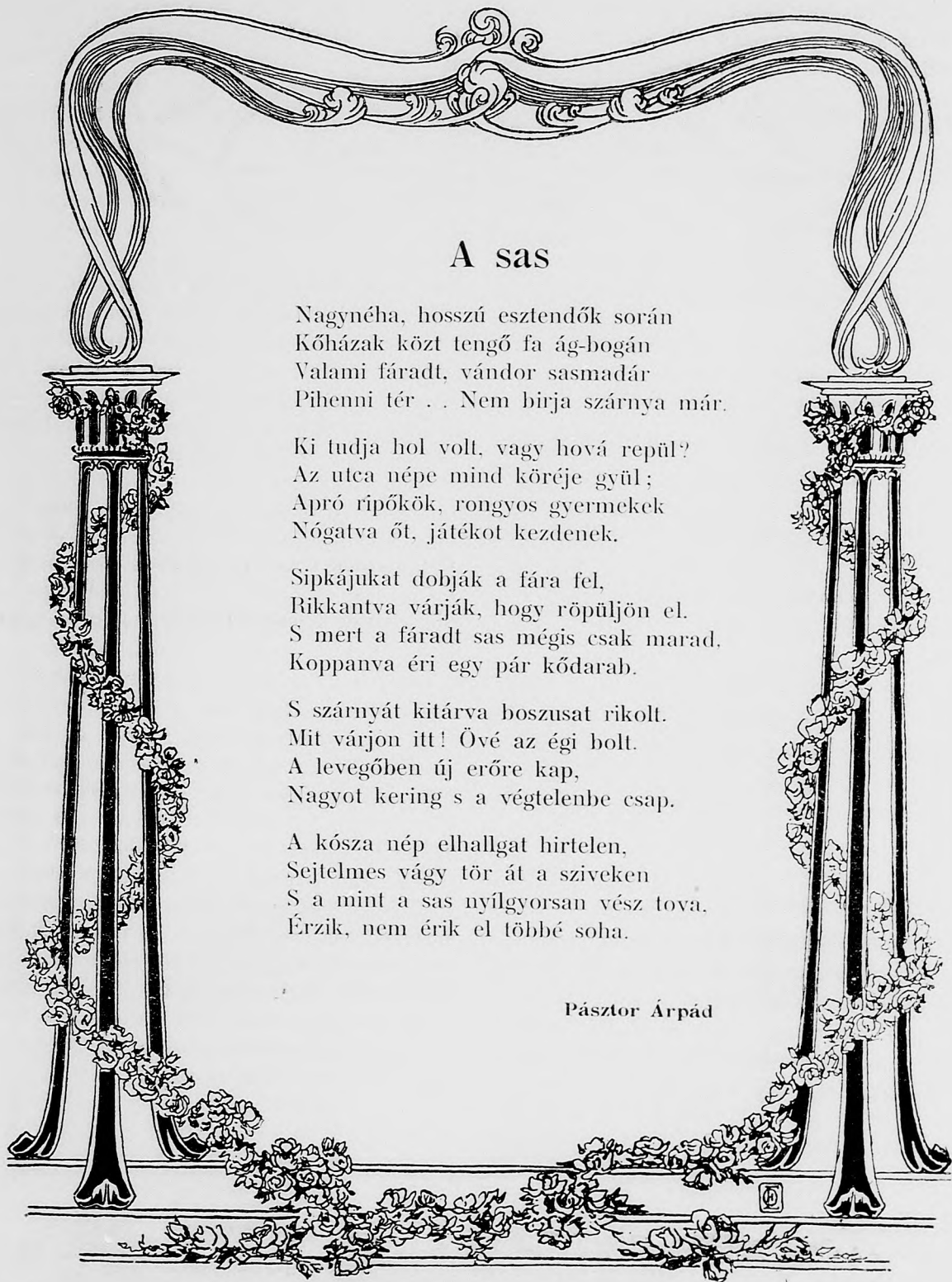
Irén: Azt, hogy sohasem éltünk. (*El. Az apáca követi. Rubek mozdulatlanul áll. A hegyekről Mája víg dala hallatszik.*)

Harmadik felvonás. Fenn a magas hegyekben Ulfheim vad természete hamar megnyilatkozik. Szolgáját elküldi a falkával és azzal fenyegeti Máját, hogy nem vezeti tovább a járatlan, meredek úton s így a biztos halálnak teszi ki, ha meg nem hallgatja. Nagy kérdés, ha szükség volt-e ilyen erőszakos fenyegetésre. De hát megértik egymást s Mája megengedi, hogy a keskeny gyalog ösvényen Ulfheim karjaiban vigye le. Az megindul, de visszahökken. Azon a keskeny úton jönnek éppen fölfelé Rubek és Irén. De semmi összejáratás. Rubek kijelenti, hogy ezentúl nem lesz hajlandó többé Iréntől megválni.

Nem baj, Ulfheim pláne nem haragszik érte. Sőt barátságosan figyelmezteti Rubeket, hogy az út, a melyen eddig is haladt, életveszélyes, különösen pedig most, hogy hózivatar keletkezik. Ő lemegy és küld majd embereket, a kik megmentik őket.

Nem kell, nem kell! — kiáltja Irén kétségbeesetten. Egyedül maradnak. Még egyszer kifejti Rubek, hogy szerelme egyetlen boldogsága, hogy a szerelem boldogsága a legnagyobb az életben. Irén kételkedik, azt hiszi, hogy már késő, hogy mindketten már rég halottak, de nem bánja, mielőtt sírba térne, hadd élvezzék egyszer végig a boldogságot. De csak fenn, a magas hegy tetején, hol a nap szűziesen ragyog reájuk. És útra kelnek. A színen csak a vad hófúvatókat látjuk végigseperni. Az *apáca* megjelenik. Némán áll meg és kutatva néz körül. Mája víg éneke lenről felhallatszik. A jégmező felső csúcsáról mennydörgésszerű robajjal egy lavina gördül a völgybe. Az apáca észreveszi, hogy Rubek és Irén hulláit is magával vonszolja. Fölkiált (először a darabban). Irén! Majd keresztet vet a levegőbe s így szól: Pax vobiscum! Mája diadalmas éneke a völgyből felhallatszik. Vége! Én csak egyet mondok még: Wagner-zene!

A sas

Nagynéha, hosszú esztendőik során
Kőházak közt tengő fa ág-bogán
Valami fáradt, vándor sasmadár
Pihenni tér . . . Nem bírja szárnya már.

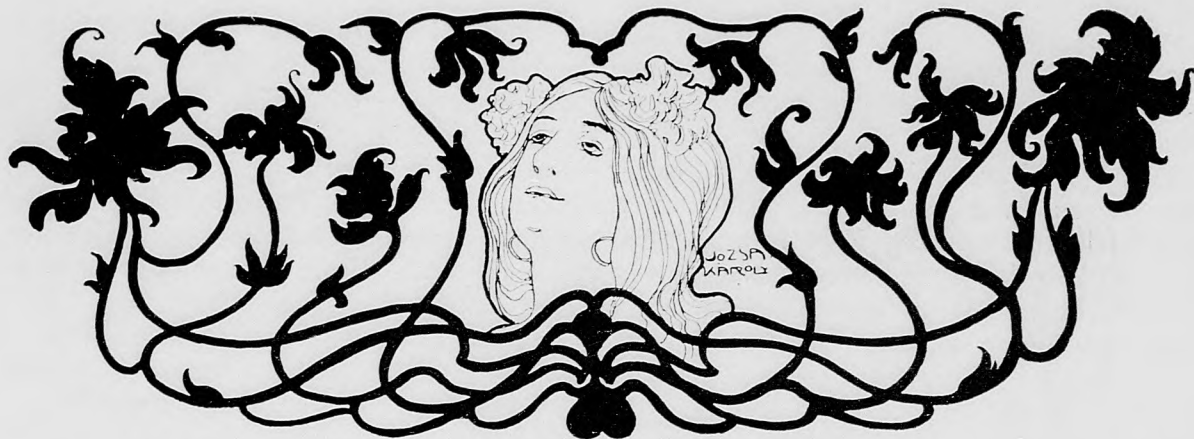
Ki tudja hol volt, vagy hová repül?
Az utca népe mind köréje gyűl;
Apró ripőkök, rongyos gyermekek
Nógatva őt, játékot kezdenek.

Sipkájukat dobják a fára fel,
Rikkantva várják, hogy röpjön el.
S mert a fáradt sas mégis csak marad,
Koppanva éri egy pár kődarab.

S szárnyát kitérve boszusat rikolt.
Mit várjon itt! Övé az égi bolt.
A levegőben új erőre kap,
Nagyot kering s a végtelenbe csap.

A kósza nép elhallgat hirtelen,
Sejtelmes vágy tör át a sziveken
S a mint a sas nyílgyorsan vész tova,
Érzik, nem érik el többé soha.

Pásztor Árpád

Toldi Sándor szerelmei

Irtta Osvát Ernő

A bérbeadott fejek gyorsan kopaszodnak. Mikor Toldi Sándor, az ujságíró harminc éves lett, egyetlen barátnőjének, a tükrének az volt róla az impressziója, hogy agglegény. Kicsit mosolygott is az impressziójához; Toldi Sándor szellemes ember volt. Azaz hogy... a barátai nem sokat tudtak erről a tulajdonságáról; ő önmagának volt szellemes, mint nem egy szomorú ember, a ki már túl van a perceken, mikor érdemes volt hiúnak lenni. Vannak genialis emberek, a kik bizonyos tapasztalások után beállanak nyárszolgárok. Néha találkozol velük és véletlenül oly kérdéssről kezdtek beszélgetni, melyről a véleményeitek eltérnek; pár percig vitáztok, azután elhallgatsz — és valóban okod lesz így tünődni: Istenem, mi oka lehet annak, hogy némely ember befelé fordítva viseli a gyűrűje smaragdját?... S a szürke ruhák ezentúl érdekelni fognak.

Toldi Sándor ujságíró létére szinte hivatalnok-életet élt. Mintha a kedélytelen pontosságot akarta volna személyesíteni. Úgy látszik, női ismeretségeket nem kötött és a férfitársaságokat megvetette. Azt tartotta, hogy ezeket csak a kosztümös hiúság, vagy a meztelen nemi henegezés képesek fenntartani. — És mégis, Toldi Sándor mindennap megjelent a klub társalgójában — és hallgatta a fecsegőket; igaz, hogy nem lehetett tudni, mely napon únja meg végkép az életét. — Ki sejt-

tette volna a merev arc mögött a cholerikus mouvementet? Ki várta volna, a közömbösre hült szemeket látva, a gyönyörű lángokat, melyek elő szoktak belőlük lobogni? S a kedélytelenség telegramm-stilusa mögött ugyan ki érezte meg a letördelt virágokat?

Toldi Sándor életének a «nagy tapasztalása» az volt, hogy szerelemből nem lehet meghalni.

Ő mondta el egy este, mikor csak négyen vagy öten ültünk a klub egy kis asztala körül és egészen váratlanul komolyan, cinizmus nélkül beszélgettünk az összefüggésnek arról a titkáról, a rejtett és mindenféleképpen magyarázható kapcsolatról, mely egy férfiember összes szerelmei között megvan; ama pszichológiai girlandról, mely szívünk különböző úrnőit szinte a kezeiknél fogva fonja össze.

Toldi Sándor elmondta az esetét.

*

Talán megegyezik a megfigyelésem az Önökével, Urak, — kezdé — hogy bizonyos koron túl a férfiak nagy részét kevéssé érdeklik a leányok; kevéssé, vagy csak annyiban, hogy közülök vesznek feleséget. Akik örök legénységre születtek és a változatosság a kenyerük, — ha nem esalódom — azok is inkább az asszonyok között keresik a változataikat. A vágyaknak ez a realizmusa végre is könnyen érthető. A szerelmek ép úgy megtérnek az

energia átalakulásának szebb hazáiba, mint a hogy meghal az ember; csoda-e, ha a halálról tudva, reszketnek az élet türelmetlenségétől?

És mégis Uraim — ha furcsa is a vallomásom — az én érzéseim egész multját két leányarckép hátán meg lehet írni. Hogyha nem találkozom velük, ha ez a szerelmi véletlenség nem húzza keresztül az életemet, — valószínű, hogy ma én is olyan szekerek után futok, melyek kis rimánkodásra mégis csak felveszik az embert. Valószínű, ha komikus valószínűség is, hogy én férjnek születtem, a ki azonban soha sem fog megházasodni. A sors elszóktette előlem azokat, a kikért cserben hagytam volna a legényszokásaimat.

Sietek a problémánkhoz, róluk kell hát beszélnem, Kláráról meg Margitról; az első szomorú szerelmemről, meg a második szomorú szerelemről.

Én húsz éves voltam, Klára huszonhárom, mikor egy rossz szellem, a kit mégis áldok, bemutatott bennünket egymásnak.

Valószínűnek tartom, hogy kezdő novellisták, a kik undok magányban asszonyi májajukat boncolnak, az utcán ellenben megbolondulnak egy suhogó szoknya parfümjétől és blazirt grófnak nézik a kocsizó végrehajtót, Klárát félelmetes mosolyú és férfijellemek hulláin polkázó örvényszemű Titokzatnak festenek.

De Istenem, mi tudjuk, hogy a világon csak a saját gyöngeségünk félelmetes és a Klára titokzatát én nagyon is jól fel tudom oldani: ő volt az egyetlen lény, a ki megtanított magamról rosszul vélekedni. De mi mindent adott érte cserébe, mennyire megjavított vele!

Szép volt és lehet, hogy én az első pillanatban az őrültje voltam. Ha egy nő nagyon szép, akkor egy időre egészen elfelejtünk kíváncsiak lenni arra, hogy mi van a maszk mögött. És mégis annak, a mit intelligens férfi a nőben keres és leginkább megbecsül, a női méltóságnak nem feltétele a szépség; hálásak vagyunk, ha véletlenül szép is, a mint harmonikusnak találjuk, ha a nagyurak gazdagok.

Meglepett és megvakított; de a vakságomban volt *raison*. De hisz' még semmit sem mondtam róla. A mivel uralkodott rajtam, az az ő nobilis érettsége volt. Találkozunk nagy ritkán emberekkel, kiknek a megál-

podottsága imponál nekünk; soha sem találkoztam kivüle emberrel, a kinek a megállapodottsága szeretetreméltó volt. Ezen a friss arcon mindég ott volt valami bájos matrónamosoly, mely mintha enyhíteni akart volna a nagy korrektségén és így beszélt: «Így kell lenni, hiszen Maga is tudja, hiszen Te olyan okos vagy» . . . Pedig dehogy tudtam, csak-hogy azontúl tudni akartam.

Soha okosabb ítéleteket nem hallottam az övénel; s az ő kétségkívül öntudatos bölcseségeit úgy mondta el, hogy abban sem hányavetiséget, sem az önzés hevét nem lehetett találni. Az egyszerűség magában véve nem valami különös tulajdonság. De a ki a maga rendkívüliségében, a maga szokatlan, szinte új fényként megjelenő eredetiségében, a maga szellemi felsőbbségében a környezete száz-ezer udvarló poseurje között is egyszerű tud lenni, azzal az egyszerűséggel, melynek a legnagyobb szavaiban is, mintha egy szív gügyögne, — mint a hogy a fenséges erdőn egy félénk nyulacska átoson — az ilyen egyszerűségbe lehet az ember szerelmes.

Aztán meg a természetnek a nagy jelenségei nem járnak iskolába; a hegy hegynek születik és még azt sem tudja, hogy magasabb a többinél; miért ne lenne egyszerű. S ha Klárára néztem, mindig azt kellett gondolnom, hogy ő így született, mint a hogy engem bolondít és az ő egész fejlődése csak annyi volt, hogy megismerkedett önmagával. Hogy másokkal is megismerkedett, az nem használt és nem ártott neki.

Aztán a nőiessége, a mi egy idő óta a nőknél külön érdemszámba megy! Minden mozdulata így szólott: «Látod, én leány vagyok. Sőt már időseeske vagyok. Most már nagyon komoly leszek.» Még ha rendreutasított, abból is kiértett az ő szinte kacéran panaszkodó nőiessége.

Senki sem tudott annyi intimséggel idegen szemekbe nézni. Az első pillantásával belekötött az ember szívébe: «Ismerlek, úgy-e félsz? Ne hidd, nem is ismerlek! Szerettek. Csacsi, soha sem foglak szeretni.» És mosolygott a szeme, az ajka meg úgy sírt, mintha tragédiák lennének elrejtve a szája szögletében.

De hát elég. Hiába húzok vonalakat a levegőbe, nem lesz belőle kép. Meg sietős is a dolgom.

MEZÓN

Egy évig ismertem Klárát, aztán felvetődtem ide Pestre. A hatása nemesak, hogy nem szűnt meg, de kidolgozódott bennem. Abban az időben, biztosan tudom, sokkal különb ember voltam, mint a milyen valaha leszek.

Tudtam, hogy soha sem lesz az enyém; de hiába tudtam. Elég okos voltam ahhoz, hogy ne reméljek; de erőszakos indulatok keltek a szívemben — melyekről nem tudtam mit jelentenek és igazán nem sejtettem, hogy a művük a világ legbűnösebb gondolata lesz. *Kivántam, hogy meghaljon.* Ez volt az érzéseim precíz szövege. Kivántam és reméltem a halálát, Uraim! Kiszíneztem a pusztulása gyönyörű jeleneteit. Mániámmá lett a halála. Boldog voltam, ha arra gondoltam, hogy nem lesz senkié és csak én maradok itt, a ki teljesen megértettem, a mi megmarad belőle, az az enyém, az emléke az én örökségem. Örültem a gyásznak, a mit érte viselek s a fájdalomnak, a mit érte szenvedek. Örült voltam és ilyen akartam lenni. Mindennap vártam a váratlan szerencsétlenség hírére. És ebben az időben kaptam egy másikat. Egy levelet, melyben az esküvőjére hív. Szegény, gondoltam eszelősen, nem mehetek én az esküvődre, mert te meg fogsz halni, és a temetésedre fogok én menni.

De egy este, a mint a pamlagon feküdve gondolatban fekete ruhába öltöttem magamat és nagyon szomorú voltam, egyszerre, . . . magam sem tudom a keletkezését . . . egy hirtelen, hideg, borzasztó vízióban láttam, a mint Klára a meztelen, szerelmes karjaival átölel egy embert, a kit nem ismertem . . .

Ez a vízió kiszakította a lelkemből a mániát. Józánná tett, de olyan sebet ejtett rajtam, mely még négy év — eh, mit, ne mondjunk időt! — egyre vérzett.

*

Vad ember lettem és talán éppen azon a napon, melyen először borotválkoztam meg újra, találkoztam Margittal. Egy öreg Toldi Sándor találkozott egy fiatal Klarával. Szegény Margitom!

Egy vonás sem volt az arcában, mely Klarára emlékeztetett volna. És mégis soha két arc így el nem árulta két léleknek a testvériségét. Önök most azt gondolják s megvallom, jó logikával, hogy az ő rokonságuk csak az én szívem szeszélye; hogy szerettem

mind a kettőt és hogy ez volt a legfőbb hasonlatosságuk. De lám, a logika is csal. Meg fogják látni!

Nagyon értettem Margitot. A gondolkozása, az érzései, a világban való viselkedésnek a finom érzéke már az volt, a mi a Klaráé. Csak az öntudatában voltak még bizonytalanságok. Láttam, a mint folyton korrigálja magát és a mint fél, hogy észreveszik. Láttam a fájdalmas gondolat árnyékát átfutni az arcán, ha egy pillanattal előbb észrevette egy olyan tévedését, a mire engem is csak ez figyelmeztetett. Ha nagyon szeretünk valakit, nem kell vele folyton éreztetnünk, hogy nagyon ismerjük. Nagyra tart majd bennünket, de a szímpatiájától el sem bucsúzhathatunk; észrevétlenül elhidegül.

Margit soha sem gondolt arra, hogy szerelmes lesz. Egyelőre minden ismerősét szerette és úgy ismerte őket, mint egy szép asszony az arca erényeit meg a hibáit. Néha talán gondolt arra, hogy egyszer majd el fog innen szakadni s akkor ezek a jó fiúk majd oda állanak a kocsija ablakához s meglengetik a kendőiket.

Elégedett volt, nem ábrándozott, jól tudta, hogy távoli álmok alapján nem szabad a környezetét megítélnie.

Engem barátjának tartott, örült, hogy bizalmas voltam hozzá és fogalma sem volt róla, hogy szerelmes szemekkel nézek reá. Nagyon szerettem, egy napon már oly nagyon, hogy nem tudtam többé elhallgatni. Ez készületlenül találta, oly furesán nézett rám, mintha sajnálkozott volna önmagán, a miért ez a pillanat elveszett az életéből. Nagyon halvány volt, mikor a kezét nyujtotta. Én boldog voltam.

Nem sokáig tartott. Mikor másnap felke-
restem, már nem láthattam; fekvő beteg volt. A tudós orvosok mindennap tudatlanabbak lettek mellette. És azon a napon, mikor lemondtak mindkettőnk életéről — egyszerre, mintha egy rég elhagyott állapotba helyezett volna vissza a sors, láttam magamat egykori lakásomon föl és alá járni, és a pamlagomon ott ült a halál, alázatosan, várva az utasításomat. A kétségbeesés összezavarta fejemben a képeket, de ebben a zavarban rendszer volt. Istenem, Klára helyett Margit . . .

Igen, Margit halt meg; azután eltemettük.

Öt éve lehet, Uraim, egy napon szíven lőttem magam. Sok-sok nappal azután egyszer arra ébredtem, hogy visszakerültem abba a világba, hol az Ó sírköve áll.

*

Toldi Sándor cynikusan tette hozzá:
— Hát itt vagyok.

A társaságban volt egy egészen fiatal ember. Az, megesküszöm rá, nagyon tisztelte most Toldi Sándort. Nagyon félénk, nagyon remegő hangon végül megkérdezte:

— És mit tud Klára ... ő nagyságáról?

— Semmit. Egyszer láttam; hogy él, nem tudom. De, lehet igaztalanul, nekem az a hitem, hogy minden ideál eltéveszti a pályáját.

• KÉPEK • A •
HOMÁLYBÓL •

III. TEMETŐBEN

A társadalom ítélőszéke

Esküdtbíróóság Magyarországon

Irta Csergő Hugo

A kik nézegetik a törvényszék napi krónikáját, a közel múltban sok megrendítő esettel találkozhattak. Megrendítő esetek, melyekben olyan bűnösök szerepeltek, kiknek tettét emberies érzéssel mérlegelve nem lehetne bűnnek minősíteni. Hogy csak két kimagasló esetet elevenítsünk föl, a fiúi szeretet bűnösseit említjük, a kiknek története — megragadó tragédia. Az egyik gyilkos késsel halálra döfte édes anyjának, egy éltes asszonynak durva támadóját; a másik nem tudta elnézni, mint válik szülei között a kölcsönös szeretet mindinkább gyűlöletté és halálra kereste azt a bizonyos harmadikat, ki e csirázó családi tragédiának okozója volt: a gyerekeMBER felforró hevületében nyomorult, rozoga pisztolylyal támadt a csábítóra, négyszer is rájallott, de annak nem esett baja, csak neki magának.

Ámde a törvény embere az ilyen esetekben is kénytelen ragaszkodni a paragrafushoz s büntetést mérni a tettesre, bár mennyire menthető és emberi motívumok voltak is rugói eselekedetének. Ilyenkor érzi súlyosan a bíró hivatásának kötelességét s ilyenkor gondol vágyakozva arra az intézményre, mely a művelt nyugaton immár mindenütt polgárjogot nyert s mely a törvény rideg szava helyett — a szív, az érzés, a kegyelem szózatát is érvényesíti.

Az esküdtbíróósági intézmény ez. Az igazságszolgáltatás legmodernebb formája, melyben maga a társadalom ítéli meg: valóban meg van-e bolygatva a társadalmi rend. Ez az ítélet sem szabad ugyan a törvény *szellemétől*, de nincs kötve a törvény *betűjéhez*. Az a tizenkét független esküdtpolgár — a társadalom megszemélyesítője. Ők elsősorban az emberi érzés alapján állanak, vezérlő elvök a tett pszichológiájának megértése, a hol pedig a pszichologia más következtetést nem enged, csak olyan tettet, a mit a paragrafus sablonja a bűn keretébe foglal, ott szavuk nem ítélet, hanem meghocsátás az örök irgalom nevében, melyre gyarló-mindnyájan rá vagyunk szorulva.

Ilyen az esküdtszék — ideális értelemben. De persze, a mint a valóság mindig csak halvány reprodukciója az ideálnak, az ideális értelemben vett esküdtszék is a valóságban meglevő esküdtszéknek csak célja, a mely felé egész működésével igyekszik. Az új esztendő első napjával ez ideális igazságnak jegyébe lép a magyar igazságszolgáltatás. Az útját rég megegyengették, nagynevű férfiak voltak a szószólói már több mint félszázaddal ezelőtt és e férfiak élén *Deák* Ferenc állott. Két évtizedbe került — e nemzet történetének egyik legszomorúbb korszaka — míg csak részben megvalósíthatták. A szabad szellem

föléledése a sajtószabadság biztosítására léptette életbe az esküdszéket; három decenniummal később pedig a millennáris esztendő végre megalkotta a társadalom ítélőszékét minden olyan ügyre, melyben emberéletről, vagy a büntetés súlyosabb fokáról lehet szó. Ezzel a törvénnyel indul meg most a magyar igazságszolgáltatás új korszaka.

Milyen lesz a magyar esküdtbiróság? A törvényhozás igyekezett megadni neki mindent, a mi működésének tökéletességét a lehetőség szerint biztosítsa. Első sorban magyar ember lehet csak esküdt, a ki a műveltségnek legalább tisztos középfokán áll, és így nincs kitéve idegen szellemi befolyásnak, a ki továbbá tisztos anyagi körülmények között él és így nincs kitéve aljas anyagi befolyásnak. Eme kellékeknek határait törvénnyel megvonni nem lehet, csak a körvonalait határozta meg tehát a törvényhozás, melynek keretéből aztán egy független bizottság kiválogatja ama férfiakat, a kik közül a sors jelöli ki időről-időre a társadalom nevében ítélő bírakat. Ezeknek a bírálóknak, a tizenkét esküdtpolgárnak mindennemű elfogultságtól mentes egyetlen mértéke: az értelem; ezzel vizsgálják meg, szabad-e és melyik törvényt szabad ráolvasni a vádlottra. Mellettök pedig ott áll a törvényszéki tanács három tagja, kiknek hivatása a szóban levő eset tisztázása, jogi megállapítása és e jogi megállapítás formulázása, hogy ezt aztán az esküdtek igazmondásukkal megpecsételjék, vagy — ha lelki ismeretök arra indítja őket — a vád szankcionálását megtagadják.

A nyilvánosságtól elszigetelten, szigorú zárkozottságban tanácskoznak az esküdtek a verdiktről. Maga a törvény is oda céloz, hogy

lehetően az enyhébb felfogás érvényesüljön. Nem elég a pusztán többség a *bűnös* kimondására, legalább nyolc szavazat kell hozzá, hogy a bíró sújtó ítéletet alapítson rája s ha heten mondják is, hogy bűnös a vádlott és csak öten, hogy ártatlan: a birói tanács minden megfontolás nélkül felmentő ítéletet köteles hozni. A magyar törvényhozás tehát jelentékenyen a vádlott javára hajlik, bár távolról sem oly mértékben, mint az angol igazságszolgáltatás. Angliában, ha csak egy esküdt is van, a ki nem mondja ki a vétkest a vádlottra, ennek az egynek mentő szavazata érvényesül a többi tizenegynek sújtó szavazatával szemben és az angol bíró ez alapon fölmenti a vádlottat. A bibliai kegyelem átvitele ez a modern világba. A mint az Úr *egy* igaz ember kedvéért kész volt megbocsátani az egész bűnbe süllyedt Sodomának és Gomorrhának, így az angol törvény is kegyelmet oszt, ha csak egy szó hangzik is a vádlott ártatlansága mellett.

Ennyire nem ment a magyar törvény, de az enyhe felfogást igyekezett más módon is megvalósítani. Ha felmentésre szól a verdikt, csak ezt a felmentést szabad kihirdetni. Volt-e és hány szavazat szolt e felmentés ellen, nem kerül nyilvánosságra. Ha viszont sújtó az igazmondás, csak annyit hirdethet ki az esküdtek feje, hogy a verdiktet hétnél több szavazattal hozták.

A mit aztán az esküdtek kimondtak, az ellen bajosan van appelláta. Csak ha a formát sértették meg, vagy ha az anyagi igazság sarkelveibe ütközött a verdikt, oldja fel ezt a legfelsőbb törvényszék, a Kuria és bocsátja új esküdszék elbirálása alá.

Lelkiismeretük teljes öntudatára van tehát szüksége annak a tizenkét esküdtpolgárnak, ki egy-egy esetben ítéletet mond. Nem szabad, hogy a törvény betűjének vesse alá magát, a szellemébe kell hatolnia. De nem szabad az sem, hogy liberalizmusa a túlságba csapjon. Sokszor keltett már resszenzust külföldön, hogy az esküdszék felmentett egyik-másik szerelmében megsalódott leányt, ki elkeseredettségében gyilkos merényletet követett el hűtlen kedvese ellen. Franciaországban szinte gyökeret vert már az esküdtek könyörületességének ilyen elfajulása, mely úgyszólván gyilkosságra jogosít fel minden csalódott szerelmezt.

Az esküdtszék túlságosan gyakori könyö-
rületességében komoly veszedelem csirája rej-
lik: azzal fenyeget ez, hogy visszafejlődünk
abba a korba, mikor az igazság helyett csupán
a megtorlás, a bosszú érzése inspirálta a bűn
büntetését. Az újabb haladás világában az
elmaradottság egy intézményének föléledése
volna ez, mint a milyen a műveletlen, a vad-
lelkűnek maradt népeknél él már csak manap-
ság. Ez az intézmény: az amerikai lineselés,
a korzikai vérbosszú, a vendetta vagy a mafia.

Volt is ilyen eset nemrégiben. A modern
világ egyik gyújtópontján, Nizzában történt:
Egy Bonessi nevű könnyelmű életű leány
állott az esküdtszék előtt azzal a váddal, hogy
meggyilkolta szeretőjét, a ki elhagyta. Az
esküdtek fölmentették, pedig a tárgyalás folya-
mán a sablontól eltérő nagyobb szerű eny-
hítő körülmény nem merült fel a javára. És
mi történt? Mikor a fölmentett gyilkos lány

a törvényteremből kiért az utcára, áldozatá-
nak egyik barátja nekiugrott és törével halálra
szúrta a megtorló bosszú nevében azt, kit az
esküdtek az irgalom túlzásában fölmentettek.

A túlzott kegyetlenség így korrigálta meg
vérrel a túlzott kegyelmet. És valóban az
esküdthíroság nemes intézményének jövőjére
ijesztő perspektíva nyílik, ha az esküdtek nem
tudják kivonni magukat az érzelműség hatása
alól. Ám osszának kegyelmet, a hol az erkölcsi
és állami törvény összeütközéséből keletke-
zett a bűn, ismerjék el a bűnnek emberi
érzésekből fakadt motivumait is és bírálják
el enyhébben az ilyen esetet: de ne enged-
jenek tért lelkükben az érzelműségnek, mert
a hol a bűnnek csak némi érzelmi rugói
vannak, ott az érzelműség a maga túlzott
emberiességében a legembertelenebb gonosz-
tevőben is áldozatot lát. Már pedig az ilyen ten-
denciának valósággal demoralizáló hatása van.

MOZAIK

Marcel Prevostnak új, még eddig kiadatlan
munkáját a *Művészvilág* olvasóival már legközelebbi
számunkban kezdjük ismertetni. A ki a nagy fran-
cia íróművészek dolgait ismeri, a ki tudja, hogy
Maupassant szellemének ő az igazi örököse, kétség-
kívül nagy érdeklődéssel olvassa majd ezt a művet
is, a mely minden kényes részlete mellett egyike az
újabb irodalmi termékek legjelesebbjének.

Bántották a magyarokat. Budapesten, Magyar-
ország fővárosában bántották, ütötték, verték őket,
a magyar államrendőrség segédkezése mellett, annak
közreműködésével. *A magyarokat* verték véresre egy
mulatóban, az *Orfeumban*, a melynek igazgatója
évenként, karácsony hetében, *német színészeket* csem-
pész be mindnyájunk felháborodására. A német szem-
érmelenség ellen a mi erőnk hiábavaló. Ha vala-
kit évről-évre kirúgnak valahonnan és az mindig
visszaszemtelenkedik oda, hát az ellen a mi erkölcsi
felháborodásunk hiábavaló. De azon, hogy véreink
igazát lábbal ne tiporják azok, a kik e szemérmel-
enség védelmére kelnek, az ellen igenis tehetünk
és tennünk kell. Ne áltassuk magunkat azzal, hogy
egy pár német színész, egy pár német szó nem ve-
szedelmes ránk nézve. *A rákfene* is piciny piros
folt alakjában jelentkezik. Az egészséges, erős testű
ember ügyet sem vet rá. És egyszerre érezni kezdi,

hogy a baj a legnemesebb szerveit kezdi támadni,
gyengül, fogy, aztán elmérgesedik az egész vére és
belchal. Az a német szó is ilyen méreg ránk nézve.
Lassankint kigyógyultunk a germanizmus veszedel-
méből. Ne engedjük, hogy ismét fenyegetsen. Az
orfeum pusztuljon, mindennel, a mi benne van.
Trójai, czéda műfajáért nem kár. Ne vakítson el
bennünket az, hogy a német előadásokat jótékony
célra rendezik. Szégyelje magát minden testület, a
mely az ilyen pénzt elfogadja. Legyünk tisztában a
ténynyel. A német színészet tért akar foglalni Buda-
pesten. Kezdi az orfeumban, folytatni fogja másutt.
Fájdalom, fővárosunk lakói közt még mindig sokan
vannak, a kik a német színészetben az igazi művé-
szetet bálványozzák. Ezeknek a Levinszkyek impo-
nálnak, a Burg színészek. Hadd vesszen a magyar
művészet. Nemzeti Színház stb. mind barbár művé-
szet. Győzzük meg ezeket az urakat az ellenkezőről,
ha lehet, szép szóval, ha nem lehet erőszakkal. A
tolakodó vendéget verjük ki bottal, a szemérmel-
gyászmagyarokat pedig vessük meg. Boykottáljuk
őket, vesztézárat alkalmazzunk ellenük, mint a
pestis ellen, mert az ő törekvésük veszedelmesebb
a pestisnél. Ők magyarságot színlelnek és igazában
hazaárulók. Az árulókat egy egész nemzet megveté-
sével kell sujtani.

A TÉLI TÁRLAT

Irta RICHTER JÓZSEF

I.

Ha a karácsonyi kiállítás műveiről beszélgetve azt kérdeznők tőlem: mutat-e haladást a képtár művészete ebben az országban a felvetett kérdésre habozás nélkül igennel felelhetek. Magyarország művészei esztendőről-esztendőre jobban, teljesebben, tökéletesebben sajátítják el a kifejezési képesség technikáját. Úgy hogy jogos büszkeséggel elmondhatjuk, hogy a magyar művészember kifejezési képessége semmivel sem áll hátrább a nyugoti nemzetek fiainak virtuozitásánál, s ha ez a mi hazánk sok zsenit nem is termel, de a *közepes-jó* műfajok előállításának aránya messze fölülmulja azt a mértéket, a melyet egy szegény és ifjú kulturájú nemzettel szemben felállítani lehet.

De ha most már azt kérdezzük, hogy mi a *mondani valója* Magyarország művészeinek az Úr 1900. esztendejében az ország közönségéhez; ha azt kérdezzük, mily eszmék, mily gondolatok ihlették meg lelkeiket; ha azt keressük, mily törekvések, mily irányzatok törnek elő akarataikból; ha nyomozzuk ideáljaikat, ha követjük a művészi géniusz röpülését: üres és hideg marad a szívünk, mert a művészek alkotása nem öntött bele tartalmat.

Ne higyjük azt, hogy a képzőművészet még ma is szuverén fönsséggel csak önmagáért van, mint a helaszi korszakban; ne higyjük azt, hogy a művészet még ma is öncél, melynek egyedüli rendeltetése a szépet szolgálni. Nem uraim! A mi korszakunkban a művészet be van fogva, miként a szépirodalom, hogy szolgálja a társadalom akaratát. Hogy eszköze legyen a mi ösztöneink, vágyaink, ideáljaink terjedésének. Hogy kifejezze hitünket, tolmácsolja hangulatainkat, színeze lelkünk érzelmeit. Hogy vezesse a korszak uralkodó eszméit és irányt adjon az emberiség nemesebb törekvéseinek.

És mialatt Európaszerte forrongnak a lelkek, mialatt ebben az ellentétekkel teli században azon vajudnak a teremtő zsenik, hogyan lehetne a művészet erejével a béke és a szeretet művét szolgálni, hogyan lehet az érzéki bűzés romjain újra felépíteni a hit és a rajongás oltárait; mialatt Bécsben, Páris-

ban, Velencében minden újabb műtárlat arról tesz tanúságot, hogy a művészet *kivágja a maga lelkét a kor igazságaiból*, s a képírás mesterei, miként az apostolok hirdetik az igét: addig Magyarország piktorainak ambíciója túlnyomó részben csak addig terjed, mint a sarki szatócsé: kiszolgálni a futóközönség szükségletét.

Szórakozást akartok, könnyű, olesó érzéki szórakozást? — szolgálunk vele. Parádés képeket akartok? — festünk, a mennyi tetszik. Ijesztő hegyeket, haragos felhőket, parancsra ugró medvét, «megrendelt» kőszáli sast. Hiúságtok kíván eledelt? — Oh, megfestünk nagy háziur díszes vasárnapi ruhában kipedrett bajusszal, széles aranylánccal és csillogó gyűrűddel egyetemben. Megfestjük fiadat, lányodat, unokáid, még ökröd, lovad, tehened is, és kiállítjuk nagy aranyrámban az Andrássy-uti görög palota termeiben. a hol 50 krajezár belépti díjért hangos katonazene mellett és a villamos ív-lámpák tündöklő fényében fogja bámulni a közönség a ti nagyságotokat.

Ötszáz festmény közül, a mely a műcsarnok falait díszíti. a dekoratiónak van szentelve több mint háromszáz, az érzékek nyers szórakozását is sokan vállalják magukra; még többen szolgálják a nyárspolgárok hiúságát, a java közül a nemesebb és szebb hangulatokat festi meg 10–20 ember, mély bensőség-gel, igaz lyrával; elbeszél a magyar nép életéből: figurás történetet talán öt kép; allegorizál 2–3 művész; és nagy conceptióval, hódító eszmével, nagy drámai igazságaival csak két művésznök mutatkozik be: Révész Imre és Bihari Sándor. Emez megfestette az Ur temetését, amaz egy a paraszt-szocialisták forrongását.

Nem egy mester foglalkozott azzal, hogy Jézus sírbatételét elbeszélje. Az olasz renaissance sok, fiatal tehetségű festője feldolgozta ezt a gondolatot. Sőt ha jól emlékszem, maga Bihari is kopizálta már egy alkalommal ezt a fenséges jelenetet. Újnak tebat nem új a Jézus, de igaznak igazabb, mint valaha, mert a materializmusban kimerült lelkek soha nem remélt ideális rajongása kél életre ma, a XX. sz. derengő hajnalán. Az emberek ma hisznek, s hinni akarnak megint

Augusztus kora elevenedett meg újra. Mikor a szenvedő emberiség nagy tömege lázadni készül a sors kegyetlensége ellen és hitet, reményt, eszmét és igazságot keres, mely a háborgó sziveket megnyugtassa. És a Megváltó után sóvárog az emberiség másik fele is. Az a része, mely jólétben, gondtalanul, száguld a földi örömeik után; szilaján, mérték nélkül kerget kéjre-kéjl, a mely idegeinek érzékenységét a maximumra feszítette: mialatt szívében hajléktalanul menhelyet keres a belső nyugalom.

Krisztus ravatalánál ma újból érzi az emberiség, a mit Bihari alakjai mondanak, hogy hiába zárjátok koporsóba a megfeszített igazságot, az fel fog támadni. Érezzük szívünkben, lelkünkben, minden lehetőségünkben, hogy Jézus belénk szállt, és kitör belőlünk. Ő az Ige, az Eszme, a Szeretet.

A Révész drámája azt a dilemmát kapja meg, a mikor a magyar paraszt józan, conservatív, nyugodt emberszerető lelkén tüzet fog a szociális forradalom, a lázadás, a belső vihar ereje. A mi népünk egyszerű, becsületes, jó alakjai vannak ott megrajzolva, a kik hűségben, hazaszeretletben és kötelességtudásban növekedett fel és oda vannak állítva a sors által, hogy szembe szálljanak a törvényes renddel. Nehezen megy a dolog. A legtöbb embernek nem megy a fejébe. Egyik-másiknak jön a felesége, gyermeke, mintha rábeszélni igyekeznék: jöjjön haza apjuk! És bizony nehéz a választás! A «becsület» követeli, hogy együtt tartsanak a sztrájk mellett, de a lelkiismeret küzd ellene. És ha még az asszony is sírva fakad, a magyar ember azt nem tudja hallgatni. A lázadó megadja magát.

SZINHÁZ

Nemzeti Színház

A Nemzeti színház vezetése úgy látszik még mindig a régi mederben folyik, még mindig a megszokott, a tradicionális sablon uralkodik első műintézetünk szellemi életében. Az újításnak leghalványabb árnyéka se mutatkozik, holott a kontinensen egy egészen új szellem, a modern irány vert gyökeret, olyan irány, mely ellensége mindannak, a mi elavult, a mi elkopott s a mi a mai irodalmi kifejlődésnek leghatározottabb ellentéte. Eltekintve attól a gyászos körülménytől, hogy a Nemzeti színház repertoárjában a legnagyobb meddőség kapott lábra, mely különösen az új darabok gyenge és értéktelen mivoltában keresendő — ezzel kapcsolatban, sajnos, egy jelt se látni abból az irányból, a mit a jelenkor divó jelszavával szokás illusztrálni — a realizmusból. Míg Német-, Francia- és Olaszországban valóságos győzedelmet vívott ki a reális dráma — Ibsen, Sudermann, Hauptmann, Halbe, Hirschfeld, Dumas, Lemaitre, Bracco, Marco Praga — addig nálunk, jóllehet, akad egy-két író, ki utolsó lehetőségéig is kész kardoskodni az új irány mellett — maga a színház azonban szinte erőszakkal izoláltatja el magát a realiztikus drámáktól. A mi kissé modern, a mely drámában egy-egy merészebb tétel, szabadabb szellem mutatkozik — az előre is megásta magának sírját. Igazán óhajtott volna, ha végre a Nemzeti színház is teret nyitna ennek az iránynak. A közönség tetszését, támogatását csak

ezen az úton lehet megnyerni. Úgy látszik azonban, hogy mindazok, kik a színház élén állanak, mint annak intéző faktorai, mit se akarnak hallani az újításokról. Addig tehát, míg ezen a helyen változás nem áll be, addig meg nem változhatik a színház szignaturája sem.

Hogy siralmas állapotok uralkodnak a Nemzeti színháznál, élő példa rá a *Britannicus* előadása. Tagadhatatlan, hogy Racine darabja kiváló, zseniális alkotás, egy igazi poéta-lélek fenséges megnyilatkozása, de olyan formában, mely a költői gondolatnak, az egyéniség virtuoz visszatükröződésének szárnyát szegi s a mi a versekben szép, színes, poétikus — az a dráma keretében csaknem elvész, elenyészik. A szép, hangzatos, sok költői bájjal megírt sorok egy-egy percre igaz, hogy elfeledtetik a dráma egyébkénti gyengéit, de a mámor csak addig tart, míg a dráma vesztegel s a költő szaval. Milyen gyönyörű például a II. felvonásban Nero és Julia közti jelenés. A gondolatok, a szellemes megjegyzések, a buzzogó francia esprit mily gazdag tárházát képezi az a párbeszéd. És mégis mikor Narcisse beront és Nerónak jelenti: *Britannicus, seigneur, demande la princesse*, hirtelen felocsudunk s a mi ezután következik, a drámaíró rovására történik. Hiába. A költő még nem drámaíró. Racine minden szellemi kiváltsága mellett is veszteséget szenved a drámaírás terén. *Britannicus* pedig még a külföldön is csaknem ismeretlen a színházi publikum előtt. Ha az iskolában olvastatják a darabot, elemezik — ezzel csak

kötelességüket róják le a francia remekírók iránt — de ha a színpadra is viszik, megfosztják a közönységet attól az élvezettől, a melyre a színházban jogosan reflektál.

Maga az előadás se járt nagyobb sikerrel. A mi nem dráma, azt nem lehet drámának eljátszani. Dialógokat hallottunk, szépeket; csinos jambusokat. Egészen véve pedig igen sokat *hallottunk*, de keveset *láttunk*. Régi korról beszéltek a színészek maguk között a színpadon. Valami Neróról, ki uralkodása első felében igen derék úr lehetett, később azonban igazi zsarnokká nőtte ki magát. Legalább így beszéltek a színészek.

Ivánffy, *Nero* szerepében többet akart mutatni, mint a mennyire képes volt. Az ígéreket meglát-szott játékán, egészen véve azonban csak érdekes kísérletnek bizonyult vállalkozása. Teljes sikert ért el a fordítással. Jambusai tiszták, hangzatosak s ha olykor-olykor nem is tudta egészen híven visszaadni az eredetét, franciásat, mindig poetikus maradt s egészen véve jeles szolgálatot tett ezzel az irodalomnak. *Bereginek* úgy látszik, kevés időt engedtek, mert nem is színezte ki eléggé szerepét, az alakításnak mi csak körvonalaít láttuk, az egészről tiszta képet nem alkothattunk magunknak. *Alszege* bájos volt. Juliának meg épenséggel más feladata nem jut a darabban, mint hogy bájos legyen. — Az egész környezetből határozott fölényvel vált ki *Jászay Mari* alakítása. *Agrippinája* fenséges volt. Így megrajzolni egy alakot csak az képes, ki az ábrázolás legapróbb titkainak is birtokában van. Ez az alak élt és élt *Nero* idejében. A hány-szor színpadra lépett — mindannyiszor megcsapott az ó-kor tiszta levegője. A ki ezt el tudja érni — olyan szellemi hatalom, a mely előtt minden gáncs, minden kicsinyeskedés eltörpül — s helyet előtte csak az igazi méltatás talál.

A díszlet inkább csinos volt, mint korhű. A lán-goló állványok nagyon sértették a szemet. Jobb hatást tett volna, ha egyszerű füst emelkedett volna ki az edényekből.

Klakőr.

Irodalom

Fehér könyv. A tizenkilencedik század utolsó évtizedében három író gyakorolta a magyar publikumra a legnagyobb hatást: *Herceg Ferenc*, *Tóth Béla* és *Bródy Sándor*.

Erre a megállapodásra kell majd jutnia annak az élesszemű, nagy áttekintésű, tudós irodalomtörténésznek, ki majd úgy ötven év múlva fogja korunk irodalmának történetét összeróni. A ki nem néz majd arra, hogy ez vagy amaz író a B. H.-nak vagy a P. H.-nak a munkatársa, az Otthonba vagy az Ujságírók Egyesületébe jár, hatszögletű oduban kuksol-e vagy Bródy Sándor-féle egyenruhában fiakkerezik-e végig az utcákon, hanem egyedül az objektív kritika szemüvegén át igyekszik ítéletét megalkotni, s azt a köztudatba belé oltani.

*Herceg Ferenc*nek van talán a három közül a legszélesebb köre. Igaz ugyan, hogy legközelebb azon

társadalmi réteg szívéhez áll, mely az olvasást épen olyan kellemes, csak talán kevésbé hasznos sportnak tekinti, mint a futtatást vagy a tenis�játást de azért otthonos ő majd minden családi körben Ennek a családi körnek a poétája, kinek írásai egyaránt alkalmasak arra, hogy a legifjabb sarj belőlük tanulja meg az olvasás tudományát s a nagyanyó azokból igyekezzék emlékeit feleleveníteni. A magyar Paul Heyse. Mindig kellemes, kedves, szórakoztató s a mellett mód felett tisztességes. Az Almanach de la politesse-ből nem lehet jobb modort elsajátítani, mint Herceg Ferenc novelláiból. Ha serdülő leányom volna, Hercegnek a kötetivel lep-ném meg a karácsonyi ünnepekre.

Tóth Béla a mi legkitünőbb gyűjtőgöteünk. Régi, elrejtett kincseinket bámulatos szorgalommal, kitünő érzékkel hozza a napvilágra, letisztítja róluk a hozzá tapadt salakot a nélkül, hogy ezzel a régies zomán-cot is leverné róluk. Alig van talán Magyarországon írni-olvasni tudó ember, ki ne köszönhetne egyet-mást *Tóth Béla* munkásságának. S mégis szomorúan tapasztaljuk egy idő óta, hogy *Tóth Béla*, mintha csak szánt-szándékkal, megdézsmálja a saját hívei-nek táborát. Termékenysége növekedtével csökken hű hadseregének száma. Sokat, igen sokat dolgozik, de meggyengült az önkritikája. Talán, sőt merném állítani, hogy teljes biztossággal, éppen ez a nagy munkásság ennek okozója. Cikkeinek mottója igen gyakran a «csak azért is»; rossz az, a mit mások jónak mondanak, s viszont. Stílusa is alkalmazkodott ehhez az erőszakoltsághoz. Még csak egy-két kurta év előtt a legzamatosabb, a legmagyarosabb volt a *Tóth Béláé*, ma teljesen arkhaisztikus, holt nyelv. Így beszélhetek ükapáink, de azóta a mi nyelvünk is fejlődött, s a ki úgy beszélne mai nap-ság, mint *Tóth Béla*, arra hamarosan kimondanák, hogy affektál.

Nunc venio ad . . . *Bródy Sándor*. Az egye-düli a három közül, a kinél merészen látom fellobogni a genialitás lángját. A másik kettő nagy, igen nagy talentum, *Bródy Sándor* genialis. Megvan benne eme rendkívüli adomány tüneményessége, megvan benne annak eltorzulása is. Az még nem esett meg velem, hogy *Herceg Ferenc* vagy *Tóth Béla* valamelyik kötetét dühösen csaptam volna félre, mert nem hittem bennük, *Bródy* írásainál, őszintén szólva, ez nem egyszer megtörtént. De azért nem tudtam megnyugodni addig, míg újra kezembe nem vettem, s folytattam az olvasást ott, a hol abba hagytam; azután elkezdtem újra előlről.

Legújabb kötete, a *Fehér könyv*, sajátos egy vállalkozás. Havi folyóiratnak indul, melyet hóról-hóra, elejétől végig *Bródy Sándor* fog megírni. Tartalma épen olyan tarka, mint a többi revueé, melyet az írók egész gárdája állít össze. Egyaránt helyet foglalnak benne a politika, a társadalom tana, a lélektan, a művészeti kérdések tárgyalása, s a tulajdonképeni szépirodalom.

Végig olvastam az első, most megjelent kötetét. Szinte ekstázisban voltam. Színe-java annak, a mit *Bródy* mindedig produkált. Csupa mélyrelátás, finom lelki boncolás, küzdelem az igazságért, még saját

énjén keresztül is. A szertelenség, kapkodás, szubjektív elfogultság, mely többi munkáinak apró hibái közé tartozik, itt csak igen-igen ritkán található.

Van benne egy cikk Neszmélyi Arthurról, a nem rég elhunyt fiatal ujságíróról. Tartalmasabb s kidolgozásában művészebb nekrológot nem olvastam még soha. Egy halottról ír, s százezer élő embernek a képét adja, olyan hűen, olyan igazán, hogy el sem akarjuk hinni, hogy ezt másképp is lehet megírni.

A színházokról írott cikkeiben rövid szavakkal a legtalálébban jellemez. Helyeslőleg bólintunk közbe, mert érezzük, hogy fején találta a szegyet. Nem hitelez senkinek, de nem is rontja le ok nélkül a mások érdemét.

Folytatásosnak ígérkező közleményeiből a legnagyobb érdeklődéssel a szerelem életének megírását várom. Az első cikkben még keveset mond, de annál többet helyez kilátásba. S nem ismerek irodalmunkban alkalmasabb embert a legszebb téma fejtegetésére, mint éppen Bródy Sándort. Férfikorának derekán hosszú szerelmes útra pillanthat vissza. Körülrajongták, s ő akár benne élt a szerelem varázsában, akár csak az analízáló író szemével ment el mellette, sokat és mélyre láthatott.

A többi cikk is rendkívül érdekes, s formailag a legkiválóbb.

Az előljáró beszédben ezt olvastuk: «Első sorban maga az író fog küzdeni benne — enmagával, hogy

kivágya és kivágya a lelkét a kor mai hangulatából, a melynek jelleme, hogy csak a fél igazságokat szereti kimondani és meghallani. Én meg éppen azt szeretném és úgy akarom, hogy a mit látok, akár kint körülöttem, akár bent magamban: mindezt teljes bátorsággal és erélylyel ki tudjam mondani, nem törődve azzal sem, ha végül csakugyan egyedül leszek, megsokasodnak haragosaim, ellenem fordulnak barátaim, elhagy maga a közönség is.»

Mielőtt elolvastam volna a kötetet, bevallom, nem igen bíztam e törekvés sikerében. Most, hogy már alig tudok megválni egyes részeitől, erős a bizalmam, hogy úgy lesz. Bródy Sándor kivágya és kivágya majd lelkét a kor mai hangulatából, legyőzi majd önönmagát, s még nagyobb lesz, mint a minő volt.

Szinte szégyeljük majd magunkat, hogy olyan magas székre kell felállanunk, hogy megveregessük a vállát. Mert ezt fogják ránk sütni s igazuk lesz a csúfolódóknak. Csak az ne történjék meg, hogy erőszakolja majd vállalkozását akkor is, mikor nem fogják érdekelni az aktuális témák, s mikor csak azért fog írni, mert oda van nyomtatva a könyv hátuljára «minden hónap elsején megjelenik egy kötet».

Dr. Fridrik Imre

HOL MÉRIK A JÓ BORT?

BLEIER NÁNDOR-FÉLE Gyönyörű kerthelyiség
vendéglő és kávéházban

Hungária-körút és külső Kerepesi-út sarkán
a Stefánia-út torkolatánál.

Kapható mindenkor jó magyaros étel, eredeti jó borok friss sörrrel. — A kávéházban a legjobb meleg- és hűsítő-italok, fagyalt, jegeskávé stb. szolgáltatnak ki. — Naponta kitűnő női zenekar hangversenyez.

HAJFIATALÍTÓ

Biztos és kipróbált szer őszhaj, fejkorpa, hajhullás ellen; negyedliteres üveg 1 frt 50 kr.
FÜLÖP GY.-nél (ezelőtt Török K.)
Budapest, Kálvin-tér 3. sz., I. em. 7.
Főraktár Budapesten Török Józsefnél.

Utasás Párisba.

Alább két útirányt mutatunk be olvasóinknak. Az egyik a Rivierára vezető legolcsóbb és legkényelmesebb menetrendet mutatja meg. A másik pedig Párisba vezet Olaszországon át. Ezen útvonal általánosan ajánlható nemcsak azért, mert alkalmas nyílik egyúttal Felső-Olaszország legszebb városait meglátogatni, de kiválóan előnyössé válik azért, hogy a P. L. M. francia legelső vasúttársaság vonalait használhatják, a melyek közvetlen kocsik, a berendezés kényelme, a menet gyorsasága s a tarifák olcsósága folytán általános közkedveltségnek örvendenek. Reméljük azért, hogy olvasóközönségünknek szolgálatot teszünk, ha a küszöbön álló párisi kiállítás alkalmából a legalkalmasabb útirányokra figyelmét felhívjuk.

CHEMIN DE FER DE PARIS A LYON ET A LA MÉDITERRANÉE

BUDAPESTRŐL PÁRISBA

I. Velence—Turin—Lyon-on át:

Budapest, déli vaspálya	indul	800	este
Triest	érik.	825	reg.
Cormons (olasz határ)	"	1025	"
Velence	"	215	"
Milano	"	235	"
Turin	"	1100	este

Menettartam Budapest—Turin 27 óra. — Közvetlen kocsik a D. V. budai pályaudvaráról Velencébe.

Turin	indul	210	d. u.
Modane (francia határ)	érik.	540	"
Lyon	"	1150	"
Páris, lyoni pályaudvar	"	657	reg.

Menettartam Turin—Páris 17 óra. — Közvetlen kocsik, étkező- és háló-kocsik a P. L. M. vonalán Turintól Párisig.

II. Velence—Genua—Marseille—Lyon-on át:

Budapest, keleti pályaudvar	indul	715	reggel
Fiume	érik.	725	este
Fiume, hajóval	indul	800	"
Velence	érik.	700	reggel

Menettartam Budapest—Velence 24 óra.

Velence	indul	845	reggel
Verona	érik.	1102	"
Milano	"	225	"
Genua	"	645	"
San Remo	"	1125	"
Ventimiglia (francia határ)	"	1200	éjjel

Menettartam Velence—Ventimiglia 17 1/4 óra.

Csatlakozó vonatok a francia Rivierán *)

	Express 54. 1, 2, 3.	Rapid 1. 1, 2.	Express 8. 1, 2.	Express 50. 1, 2, 3.	Express 42. 1, 2, 3.	Rapid 2. 1.
Vintimille . . . ind.	630	213	905	603	1145	—
Menton . . .	652	239	927	626	1208	—
Monte-Carlo . . .	705	252	940	644	1221	—
Nice . . .	755	338	1030	735	1259	—
Cannes . . .	847	421	1118	824	146	—
Toulon . . .	1132	708	152	1118	431	—
Marseille . . .	127	831	323	112	612	—
Avignon . . .	—	1021	534	345	846	—
Lyon . . .	—	146	932	955	153	226
Dijon . . .	—	438	125	353	—	516
Laroche . . .	—	647	350	615	—	725
Páris . . . érik.	—	915	614	920	—	1000

*) Lásd a II. táblázatot. — Háló- és étkező-kocsik a P. L. M. vonalán Ventimiglia, Marseille és Páris között.